

UNIVERZA V MARIBORU
FAKULTETA ZA LOGISTIKO

Maša Kumperger

**LOGISTIKA ORGANOV VARNOSTI
PRI NAPADU V OSLU IN NA UTOYI
22. JULIJA 2011 – ŠTUDIJA PRIMERA**

Diplomsko delo univerzitetnega študija

Celje, marec 2013

UNIVERZA V MARIBORU
FAKULTETA ZA LOGISTIKO

Maša Kumperger

**LOGISTIKA ORGANOV VARNOSTI
PRI NAPADU V OSLU IN NA UTOYI
22. JULIJA 2011 – ŠTUDIJA PRIMERA**

Diplomsko delo univerzitetnega študija

Mentor:
red. prof. dr. Iztok Podbregar

Celje, marec 2013

fakulteta za logistiko
celje - krško

IZJAVA O AVTORSTVU diplomskega dela

Spodaj podpisan/a Maša Kumperger, študentka Fakultete za logistiko Univerze v Mariboru, z vpisno številko 20011149, sem avtorica diplomskega dela z naslovom:

Logistika organov varnosti pri napadu v Oslu in na Utoyi
22. julija 2011 – študija primera

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel/a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v diplomskem delu, navedena oz. citirana v skladu s navodili Fakultete za logistiko Univerze v Mariboru;
- sem poskrbel/a, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni del diplomskega dela in je zapisan v skladu s navodili Fakultete za logistiko Univerze v Mariboru;
- sem pridobil/a vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v diplomsko delo in sem to tudi jasno zapisal/a v diplomskem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah, Uradni list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za logistiko Univerze v Mariboru v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za logistiko Univerze v Mariboru;
- je diplomsko delo jezikovno korektno in da je delo lektorirala ga. Nina Pogorevc

V Celju, dne _____

Podpis avtorice: _____

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svojemu mentorju, red. prof. dr. Iztoku Podbregarju za vso pomoč, svoj čas in razpoložljivost, ki mi jo je nudil med pisanjem te diplomske naloge. Rada bi se zahvalila tudi Slovenski vojski za pomoč pri iskanju intervjuvancev, pa tudi vsakemu intervjuvancu posebej, ker so si vzeli čas zame in s tem pomagali pri raziskavi.

Zahvaljujem se tudi svoji mami in očetu, ki sta me spremljala skozi študij, mi stala ob strani, mi pomagala in potrpežljivo čakala na ta izdelek.

Logistika organov varnosti pri napadu v Oslu in na Utoyi 22. julija 2011 – študija primera

Terorizem je velik problem sodobne civilizacije. Dne, 22. julija 2011, je Norveška doživela 2 teroristična napada. Prvi, bombni napad se je zgodil v Oslu pred vladno stavbo. Drugi napad pa je bil v mladinskem kampu na otoku Utoya v bližini Osla. V obeh napadih je umrlo 77 ljudi. Zaradi napadov je bil aretiran Anders Behring Breivik. V nadaljevanju bomo raziskali mnenja petih posameznikov o pripravljenosti slovenskih organov varnosti na takšen napad, saj lahko do takšnega napada pride kjerkoli na svetu.. Kot metodo raziskovanja smo izbrali intervju, ker se je zdel najprimernejši za raziskavo pri tako majhnem vzorcu. Intervju bo izpeljan s po enim civilistom, policistom, politikom, strokovnjakom za terorizem in vojakom. Ali lahko rečemo, da smo varni v Sloveniji, da so naši organi varnosti vedno dobro pripravljeni? Ali je sploh kdo kdaj popolnoma pripravljen na reakcijo v terorističnem napadu? Ali je človek sposoben trezno reagirati v času panike?

Ključne besede: terorizem, Anders Behring Breivik, pripravljenost, organi varnosti, intervju

Logistics of security bodies in the attack in Oslo and Utoya on July 22 2011 - case study

A major concern of a modern civilisation is terrorism. On July 22 2011, Norway has experienced two terrorist attacks. The first one was a bombing in Oslo near government buildings. The second attack took place on the island of Utoya, near Oslo, during a youth camp. Both attacks resulted in 77 deaths. Anders Behring Breivik was arrested for the attacks. Hereafter we explore the opinions of five individuals on the preparation of slovenian security bodies in case of such an attack happening in Slovenia, as it could occur anywhere in the world. We chose an interview as a method of research because it seemed the most appropriate for the research in such a small sample. The interview will be carried out with a civilian, police officer, politician, expert on terrorism and soldier. Can we say that we are safe in Slovenia, that our security bodies are always well prepared? Is anyone ever ready for full reaction to the terrorist attack? Is man capable of soberly reacting in time of panic?

Keywords: terrorism, Anders Behring Breivik, preparation, security bodies, interview

KAZALO

UVOD	1
TEMELJNI POJMI	2
PREDSTAVITEV PROBLEMA	8
OZADJE PROBLEMA	9
NAČRTOVANJE NAPADOV	10
POLICIJSKA AKCIJA	12
RAZPOLOŽLJIVA LITERATURA.....	14
1 METODA	14
1.1 OPIS METODE	14
1.2 OPIS VZORCA RAZISKAVE	15
1.3 OPIS POTEKA CELOTNE RAZISKAVE	15
1.4 DOLOČITEV CILJEV IN NAMENA RAZISKAVE TER HIPOTEZE.....	16
2 REZULTATI	17
2.1 OPIS REZULTATOV RAZISKAVE.....	17
2.2 RAZPRAVA	28
ZAKLJUČEK	41
LITERATURA	43

KAZALO TABEL

<i>TABELA 1: VEČJI TERORISTIČNI NAPADI 1972–1980</i>	4
<i>TABELA 2: VEČJI TERORISTIČNI NAPADI 1981–1990</i>	4
<i>TABELA 3: VEČJI TERORISTIČNI NAPADI 1991–2000</i>	5
<i>TABELA 4: VEČJI TERORISTIČNI NAPADI 2001–2004</i>	5
<i>TABELA 5: ČASOVNI PRIKAZ POLICIJSKE AKCIJE</i>	12
<i>TABELA 6: POVZETEK MNENJ INTERVJUVANCEV 1</i>	27
<i>TABELA 7: POVZETEK MNENJ INTERVJUVANCEV 2</i>	27
<i>TABELA 8: POVZETEK MNENJ INTERVJUVANCEV 3</i>	27
<i>TABELA 9: POVZETEK MNENJ INTERVJUVANCEV 4</i>	27
<i>TABELA 10: POVZETEK MNENJ INTERVJUVANCEV 5</i>	28
<i>TABELA 11: POVZETEK MNENJ INTERVJUVANCEV 6</i>	28

UVOD

Čaleta (2010) omenja varnost kot eno temeljnih človeških dobrin in potreb, brez katere si je nemogoče zamišljati normalno delovanje posameznika in družbe kot celote. Na to dejstvo danes vse prevečkrat pozabljamo, saj se nam varnost zdi nekaj samoumevnega. Posamezni dogodki nas od časa do časa zdramijo in nas postavijo v stvarnost, v kateri je treba za zagotavljanje varnega okolja vložiti precej napora. Svet je prežet s procesi in načeli globalizacije, prek sredstev množičnega obveščanja v posameznikovo okolje prihajajo informacije o katastrofalnih dogodkih. To sicer po eni strani povečuje zavedanje o pomenu varnosti, po drugi pa ustvarja odpornost in dviga prag zaznavanja ogroženosti posameznika in družbe.

Teroristični napadi so velik problem sodobne civilizacije. Zanimiva ugotovitev je ta, da beseda teroristični napad ne obstaja dolgo, vsaj ne pod tem imenom. Prvi teroristični napadi se omenjajo šele konec 18. stoletja, med francosko revolucijo. Če to primerjamo s pojavom prvih visokih civilizacij, ki so nastale okrog leta 3.500 pr. n. št., ki so že poznale gospodarstvo, države, voditelje, vojsko, lahko trdimo, da je terorizem moderen pojav.

Pod terorizem spada vsako organizirano nasilno dejanje. Razlogi za teroristične napade so po navadi političnega, etničnega, gospodarskega izvora, obstajajo seveda tudi izjeme, kot so osebne zamere, dokazovanje moči ... V navadi je, da se za teroristične napade javi krivec sam, ne glede na to, ali je to organizacija ali posameznik. V vsakem primeru je teroristični napad izveden zaradi prikazovanja mnenja organizacije ali posameznika, hkrati pa je namen teroristov, da vplivajo na mnenje širše množice ljudi. To jim omogočajo različni mediji, ki poročajo o napadu.

Dimitrijević (v Podbregar, 2008) obrazloži pomen terorizma iz francoske besede, kjer označuje metodo ene od faz revolucije v času jakobinske diktature med letoma 1794 in 1796. V nekaterih jezikih je beseda obdržala prvotni pomen močnega, ekstremnega strahu.

V času francoske revolucije je jakobinska diktatura predstavljala uveljavljanje načela revolucije s silo. Da bi si zagotovili oblast, so izvajali teror nad svojimi nasprotniki, še posebej političnimi.

Eden izmed najbolj poznanih primerov terorizma v svetu je seveda napad na 2 pomembni instituciji v Združenih državah Amerike, 11. septembra 2001. Takrat so domnevni pripadniki Al Kaide ugrabili 4 potniška letala. Dva so usmerili v New York, kjer sta treščila v stolpnici World Trade Centra. Tretje letalo je zadelo Pentagon. Četrto letalo pa je domnevno zaradi posredovanja potnikov pristalo na polju, ne da bi uničilo še katero od institucij. Umrlo je okrog 3.000 ljudi, napad pa vidijo kot najhujšega v zgodovini Združenih držav Amerike. Pred tem napadom terorizem ni bil poznan kot vsesplošna grožnja svetu, ampak samo kot pojem.

Fossati (2005, str. 6) poskuša v svoji ugotovitvi strniti različna mnenja, pri čemer prizna, da tvega čezmerno poenostavitev kompleksnega problema. Gre za 2 stališči: po prvem stališču gre pri terorizmu za obliko vojne (Caleb Carr celo trdi, da gre za »sodobno poimenovanje oziroma sodobno razvojno stopnjo vojne«), proti kateri je treba ukrepati v glavnem na vojaški ravni; drugo stališče šteje terorizem za kriminalno dejanje, s katerim se velja spoprijeti v okviru nekega pravnega reda. Stališči lahko vseeno pripeljeta do skupne aktivne politike, saj mora tudi tisti, ki deluje v vojnih razmerah, spoštovati neke pravne norme, medtem ko se tisti, ki želi znova vzpostaviti legalnost, ki jo kršijo kriminalna dejanja, zaveda, da bo moral pri tem uporabiti tudi vojaško silo. Bistvena razlika med stališčema je ta: v prvem primeru se tisti, ki utрпи teroristični napad (denimo bombni atentat), šteje za žrtev vojaške akcije, to pa naj bi mu dajalo pravico, da tudi sam odgovori z ustreznimi vojaškimi sredstvi (denimo z bombardiranjem), ki torej postanejo legitimne »protiteroristične« operacije. V drugem primeru se, nasprotno, teroristični napad šteje za kriminalno dejanje, ker obstaja nek pravni okvir, ki ga definira kot tako, ne glede na to, kdo ga stori.

Temeljni pojmi

V uvodu smo že veliko napisali o terorizmu, zato ta pojem ne potrebuje več razlag kot ostali pojmi, ki sledijo. Dodamo še lahko, da Fossati (v Podbregar, 2008) poudarja, da je potrebno rabo besede terorizem omejiti izključno na namerne napade na civilno prebivalstvo.

Kazenski zakonik Republike Slovenije terorizem umešča med nasilje zoper najvišje predstavnike države. V 355. členu Kazenskega zakonika Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 63/94-UPB1) je terorizem in kazen zanj opisana takole: »Kdor z namenom, da bi ogrozil ustavno ureditev ali varnost Republike Slovenije, povzroči eksplozijo ali požar, ali stori kakšno drugo splošno nevarno dejanje ali nasilje, ali zagrozi z uporabo jedrske snovi ali drugih sredstev za množično pobijanje ljudi in tako ustvari pri ljudeh občutek negotovosti ali prestrašenosti, se kaznuje z zaporom najmanj treh let.« Kazen za tako grozovito stvar, kot je terorizem oziroma nasilje zoper najvišje predstavnike države, je razmeroma kratka.

Nekatere izmed najbolj znanih terorističnih organizacij so:

- Al Kaida (mednarodna),
- ETA (Baskovska domovina in svoboda – Španija),
- Hamas (Palestina),
- IRA (Irska republikanska armada – Irska),
- Ku Klux Klan (Združene države Amerike),
- Mlada Bosna (Bosna),
- 17. november (Grčija).

Purg (1997, str. 15) pravi, da smo preko javnih občil zelo pogosto seznanjeni z različnimi pojavnimi oblikami terorizma, še zlasti mednarodnega. Ta ima v sodobnem svetu relativno velik pomen in razsežnosti, kar potrjujejo tudi razni statistični podatki o številu in žrtvah terorističnih dejanj na različnih geografskih območjih. Njegove posledice so vse bolj drastične, mnogostranske, pogosto nepredvidljive in nemalokrat neobvladljive. Mednarodni terorizem postaja tudi vse bolj pomemben del politike (tako zunanje kot notranje), saj je uporaba fizične sile v političnem življenju vse bolj pogosta. Prav tako je opazno, da postaja terorizem globalni problem po eni ter sredstvo

razreševanja političnih interesov po drugi strani. Skratka, gre za izjemno kompleksno problematiko, ki že dalj časa išče in terja odgovarjajoče rešitve.

Tabela 1: Večji teroristični napadi 1972–1980

Julij 1972	»Krvavi petek« na Severnem Irskem. V bombnem napadu IRE 11 mrtvih in 130 ranjenih.
September 1972	Masaker na olimpijskih igrah v Münchnu. Ubitih 9 izraelskih talcev in 5 palestinskih ugrabiteljev.
Oktober–november 1974	V valu bombnih napadov IRE je bilo ubitih 28 ljudi, več kot 200 je bilo ranjenih.
November 1979	Zavzetje velike mošeje v Meki. Dvesto islamskih skrajnežev je zajelo več 100 talcev. V spopadih, v katerih je sodelovala tudi francoska varnostna služba, ubitih 250 ljudi, več kot 600 ranjenih.
Avgust 1980	Bombna eksplozija na železniški postaji v Bologni: 85 mrtvih in več kot 200 ranjenih.

Tabela 2: Večji teroristični napadi 1981–1990

April 1983	Bombni napad na ameriške in francoske vojake v Bejrutu. Ubitih 242 Američanov in 58 Francozov. Odgovornost za napad je prevzel Islamski džihad.
April 1984	Bombni napad na restavracijo v bližini ameriškega oporišča v Torrejonu v Španiji. Ubitih 18 ameriških vojakov in 83 ranjenih.
Junij 1984	Zavzetje sikhovskega Zlatega templja v Amritsaru. V napadu indijske vojske pozneje ubitih več kot 100 ljudi.
April 1985	Bombni napad v Madridu, ki naj bi ga zakrivali šiitski skrajneži: 18 mrtvih, 82 ranjenih.
April 1986	Napad v berlinski diskoteki. Ubica ameriška vojaka, 79 ranjenih.
December 1988	Eksplozija PanAmovega boeinga 747 nad Lockerbiem. Umrlo je vseh 259 potnikov in članov posadke. Mrtvih tudi 11 prebivalcev Lockerbieja.

Tabela 3: Večji teroristični napadi 1991–2000

Marec 1992	Bombni napad na izraelsko veleposlaništvo v Buenos Airesu: 29 mrtvih, 242 ranjenih.
Februar 1993	Napad na World Trade Center v New Yorku: 6 mrtvih in več kot 1.000 ranjenih.
Februar 1994	Pokol v Hebronu – Židovski zdravnik z ameriškim državljanstvom, Baruch Goldstein, je vdrl v mošejo in pobil 29, ranil pa 150 Palestincev.
Marec 1995	Napad s plinom sarinom na podzemno železnico v Tokiu: 12 mrtvih in 5.700 ranjenih.
April 1995	Bombni napad na zgradbo zvezne administracije v Oklahomi: 166 mrtvih in več 100 ranjenih.
Julij 1995	Eksplozija plinske bombe na postaji metroja Saint Michel v Parizu: 18 mrtvih, 86 ranjenih.
Marec 1996	Bombni napad na nakupovalno središče Dizengoff v Tel Avivu: 20 mrtvih in 75 ranjenih.
Junij 1996	Eksplozija v nakupovalnem središču v Manchesteru: 206 ranjenih.
Junij 1996	Bombni napad na ameriške objekte v Dahraru v Saudski Arabiji: 19 mrtvih in 515 ranjenih.
November 1997	Napad egiptovskih islamskih skrajnežev na turiste v Dolini kraljev pri Luksorju: 62 mrtvih in 26 ranjenih.
Avgust 1998	Eksplozija pred ameriškim veleposlaništvom v Nairobiju: 291 mrtvih in več kot 5.000 ranjenih.
Avgust 1998	Bombni napad IRE v Omaghu: 29 mrtvih in 330 ranjenih.
September 1999	V eksplozijah stanovanjskih blokov v Moskvi, Volgodonsku in Bujnaksku je bilo ubitih več kot 300 ljudi.
Oktober 1999	V raketnem napadu na tržnico v Groznej ubitih 110 ljudi, več kot 400 ranjenih. Ruska vojska je zanikala vsakršno vpletenost.
Oktober 2000	Napad na ameriško vojaško ladjo Cole v Adenu: 17 mrtvih in 39 ranjenih.

Tabela 4: Večji teroristični napadi 2001–2004

Junij 2001	Eksplozija pred diskoteko v Tel Avivu: blizu 20 mrtvih in več kot 140 ranjenih.
September 2001	Napad na World Trade Center v New Yorku. Po podatkih State Departmenta 3.025 mrtvih in več 1.000 ranjenih.
Marec 2002	Bombna eksplozija v nakupovalnem središču blizu ameriškega veleposlaništva v Limi: 9 mrtvih in 32 ranjenih.
Marec 2002	Samomorilski bombni napad v Netanji (Izrael): 22 mrtvih, 140 ranjenih
Maj 2002	Bombni napad med prvomajsko parado v Kaspijsku (Rusija): 42 mrtvih, 150 ranjenih.
Oktober 2002	Eksplozija pred diskoteko na Baliju: 202 mrtva, več kot 300 ranjenih.
Oktober 2002	Čečenski skrajneži zavzamejo gledališče Dubrovka v Moskvi. V akciji ruskih specialcev ubitih 94 talcev in skoraj 50 ugrabiteljev.
Junij 2001	Eksplozija pred diskoteko v Tel Avivu: blizu 20 mrtvih in več kot 140 ranjenih.
December 2002	Bombni napad na vladno poslopje v Groznom: 80 mrtvih in več kot 200 ranjenih.
Avgust 2003	Napad na sedež OZN v Bagdadu: 23 mrtvih in več kot 100 ranjenih.
November 2003	V 2 bombnih napadih v Istanbulu ubitih 61 ljudi in več kot 400 ranjenih. Eksploziji sta močno poškodovali sedež banke HSBC in britanski konzulat.
December 2003	Napad na vlak pri Jesentukih na jugu Rusije: 42 mrtvih in 150 ranjenih.
Marec 2004	V seriji bombnih eksplozij na 3 madridskih železniških postajah je umrlo 191 ljudi, več kot 1.800 je bilo ranjenih.
September 2004	Skrajneži zajamejo več kot 1.000 talcev v šoli v Beslanu na jugu Rusije. V napadu ruskih specialcev ubitih blizu 330 talcev in vsi ugrabitelji.

Kot lahko vidimo po tabelah, terorizem ni usmerjen le na en del sveta, ampak je razširjen po vsem svetu. Prav tako je pomembno, da opazimo naraščajočo pogostnost terorističnih napadov. Vedno več jih je, torej pomenijo vedno večjo grožnjo v svetu.

Purg (1997, str. 22) omeni, da obstajajo različne študije, ki so lahko v pomoč pri raziskovanju terorizma. Tako je bilo npr. v eni tovrstnih študij zajetih 209 oseb iz obdobja 1971–1980, ki so bile obsojene zaradi terorističnih dejanj (BLATH, 1982). Ugotovljeno je bilo, da statistično narašča število žensk udeleženk pri terorističnih dejanjih, da večina teroristov prihaja iz družin, ki predstavljajo t. i. višje družbene sloje, da je izobrazbena raven omenjenih teroristov v povprečju visoka, povprečna starost teroristov pa med 21 in 30 let.

Na spletni strani Slovenske vojske lahko vidimo, da Slovenska vojska predstavlja obrambne sile Republike Slovenije, samostojno ali v sodelovanju z zavezništvom na podlagi mednarodnih pogodb izvaja vojaško obrambo. Sestavljajo jo pripadniki stalne in rezervne sestave. Poslanstvo Slovenske vojske je: vojaška obramba, izvajanje mednarodnih obrambnih in vojaških ter drugih obveznosti, ki jih je prevzela Republika Slovenija, sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči, sodelovanje v operacijah v podporo miru in humanitarnih operacijah. Njene naloge so: zagotavljanje bojne pripravljenosti, izvajanje vojaškega usposabljanja, izvajanje vojaške obrambe, sodelovanje v zaščiti in reševanju ter izvajanje mednarodnih obveznosti (O slovenski vojski, 2012).

Pojasnen je tudi pomen vojaške policije. Vojaška policija skrbi za vojaški red in disciplino, varnost vojaškega prometa, preprečuje in odkriva kazniva dejanja v Slovenski vojski ter varuje objekte in okoliše, ki so posebnega pomena za obrambo, skladno z zakonsko opredeljenimi pravicami in pooblastili po vsej Sloveniji (Poklici in kariera – Vojaška policija, 2012).

Na spletni strani slovenske policije je zapisano, da je policija ena izmed nosilk nacionalne varnosti, ki zagotavlja visoko stopnjo notranje varnosti vsem prebivalcem Republike Slovenije, in sicer tako, da ščiti ustavno ureditev, demokratični politični sistem, človekove pravice in temeljne svoboščine ter druge ustavnopravne vrednote (O policiji, 2012).

Zakon o policiji (Ur. l. RS, št. 70/2005-UPB4) v 1. členu opisuje policijo kot organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve. Naloge policije zakon navaja v 3. členu. Te so:

- varovanje življenja, osebne varnosti in premoženja ljudi;
- preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj in prekrškov, odkrivanje in prijemanje storilcev kaznivih dejanj in prekrškov, drugih iskanih oseb ter njihovo izročanje pristojnim organom in zbiranje dokazov ter raziskovanje okoliščin, ki so pomembne za ugotovitev premoženjske koristi, ki izvira iz kaznivih dejanj in prekrškov;
- vzdrževanje javnega reda;
- nadzor in urejanje prometa na javnih cestah in nekategoriziranih cestah, ki so dane v uporabo za javni promet;
- varovanje državne meje in opravljanje mejne kontrole;
- opravljanje nalog, določenih v predpisih o tujcih;
- varovanje določenih oseb, organov, objektov in okolišev;
- varovanje določenih delovnih mest in tajnosti podatkov državnih organov, če z zakonom ni drugače določeno;
- izvajanje nalog, določenih v tem in drugih zakonih in podzakonskih predpisih.

Predstavitev problema

Dne, 22. julija 2011, je Norveška doživela 2 teroristična napada. Prvi napad se je zgodil v Oslu v obliki avto bombe pred vladno stavbo. Drugi napad je bil v mladinskem kampu na otoku Utøya v bližini Osla. V obeh napadih je umrlo 77 ljudi.

Zaradi napadov je bil aretiran Anders Behring Breivik na otoku Utøya. Na napade se je pripravljajl že nekaj let. Od začetka je imel težave z nakupom orožja, kasneje je do orožja prišel po povsem zakoniti poti. Prav tako je povsem zakonito kupoval velike količine gnojila, iz katerega je sam izdeloval bombe.

Napad v Oslu se je zgodil v predelu mesta, kjer stojijo vladne stavbe, med drugim urad predsednika vlade, ministrstvo za pravosodje, ministrstvo za finance ... Umrlo je 8 ljudi, najmanj 209 je bilo ranjenih. V napadu je Breivik uporabil bombo, ki jo je naredil sam.

Bomba je bila nameščena v belem kombiniranem vozilu znamke Volkswagen. Napad na otoku Utoya je bil še bolj brutalen, saj je terjal več žrtev, med žrtvami so bili večinoma otroci, izpeljan pa je bil na bolj osebni način. Breivik se je odpeljal na otok Utoya z namenom, da ustrelj nekdanjo norveško predsednico vlade, a jo je zamudil in je začel streljati po udeležencih tabora, ki ga je za otroke organizirala norveška delavska stranka.

V obeh primerih se je policija hitro odzvala, vendar so imeli pri napadu na Utoyi težave s prevozom na otok. Seveda bi se lahko mnogo hitreje odzvali oziroma celo preprečili napad, če bi prepoznali znake, ne glede na to, da je Breivik deloval zakonito.

S tem diplomskim delom bomo raziskali mnenja 5 posameznikov o pripravljenosti slovenskih varuhov zakona na takšen napad. Intervju bo izpeljan s po enim civilistom, policistom, politikom, strokovnjakom za terorizem in vojakom. V nadaljevanju se bo izpeljala razprava, dodano bo še lastno mnenje.

Ozadje problema

Behring Anders Breivik je psihičen bolnik, ki trpi za shizofrenijo. Njegovo duševno stanje je tako slabo, da so ga psihologi, ki delujejo kot sodni izvedenci, označili za neprištevnega med napadi.

Po prepričanju je Breivik odkrit krščanski fundamentalist in pripadnik skrajno desničarskega gibanja. Zelo je kritičen do muslimanskega priseljevanja v krščansko družbo. Menil je, da je to preseljevanje velik problem na Norveškem in velika nevarnost za kristjane, živeče v zahodni Evropi. Svoj strah pred Muslimani je predstavil na svojevrstni način. Menil je, da predstavljajo veliko konkurenco pri zaposlovanju, saj so pripravljeni isto delo opravljati za manjši zaslužek, njihova nataliteta pa je veliko višja od natalitete tipične zahodnoevropske družine. Seveda ne more niti mimo hitro rastočega etničnega rasizma, za katerega krivi Muslimane same. V svojem obširnem manifestu, ki ga je objavil na dan napadov, je napisal, da so Muslimani njegov preljudi Oslo spremenili v multikulturno luknjo.

Bil je zelo aktiven preko interneta. Ta se mu je zdel idealen za širjenje svojega sporočila svetu. Vrsto let je namreč sodeloval na različnih forumih in klepetalnicah, še posebej takšnih, ki so podpirali skrajno desničarsko gibanje. Med drugim je na družabnem omrežju YouTube objavil kratek film za osveščanje ljudi o množičnem naseljevanju Muslimanov v zahodno Evropo. Zelo si je želel dvigniti občutek desničarskega ekstremizma ter islamofobije med zahodnimi Evropejci. Napad je načrtoval 9 let, vendar intenzivno le zadnji 2 leti.

Načrtovanje napadov

Kot smo že omenili, je napad načrtoval dolgih 9 let. Namenil se je nakupiti orožje na Češkem. Češko je izbral, ker je na internetu izvedel, da ta država nima strogih zakonov glede nakupa orožja. Preden se je odpravil na pot, je celo predelal svoj avtomobil, da bi orožje lažje skrtil vanj, a mu orožja ni uspelo dobiti.

Koukal (2011) pravi, da se na praškem črnem trgu lahko dobi katerakoli vrsta orožja, celo puške iz jugoslovanske vojne, orožje, ki ga uporablja češka vojska in še marsikaj. Te informacije je Breivik dobil od praškega zbiralca orožja, ki želi ostati neimenovan. Breivik je pričakoval preveč. Želel je namreč kupiti znano puško kalašnikovko oziroma AK-47, pištolo znamke Glock, ročne granate in ročni metalec min. Za svoja velika pričakovanja pa ni imel pravih stikov. Koukalov sogovornik pravi, da bi s pravimi stiki lahko vse to tudi kupil, brez njih pa ni dobil dostopa do nikakršnega orožja. Na vsakem črnem trgu, ne glede na državo, se tako pač zavarujejo. Pri vsem tem načrtovanju bi lahko na kaj takšnega tudi pomislil. Vendar zaradi svoje narcisoidnosti ni pomislil, da bi mogoče potreboval kakšno pomoč.

Po polomu, ki ga je doživel v Pragi, se je odločil pridobiti orožje na zakonit način. Imel je že dovoljenje za lov, kazensko pa še nikoli ni bil ovaden, zato ni imel velikih težav pri pridobivanju dovoljenja za nakup orožja. Pod pretvezo je kupil puško za lovljenje divjadi. V svojem manifestu je zapisal, da bo uporabil naboje, v katere bo vbrizgal 99 % tekoči nikotin in bodo s tem še bolj smrtonosni. Zapisal je, da je naročil nikotin pri nekem kitajskem dobavitelju. Ta mu je priložil celo navodila za uporabo. Nakup pištole

je bil težji, kot je mislil. Že več let je bil član strelskega kluba, vendar je bil za nakup pištrole pogoj dejanski redni trening. Po določenem številu treningov v lokalnem strelskem klubu so mu odobrili prošnjo za nakup pištrole.

Na norveškem spletnem poslovnem portalu lahko brez težav najdemo podjetje, ki ga je Breivik 18. 5. 2009 prijavil pod imenom Breivik Geofarm (Purehelp.no – business search engine). Kot vrsto industrije je navedel gojenje zelenjave, melon, korenovk in gomoljnic. Tako si je zagotovil nabavo večje količine gnojila na zakonit način. Prav tako zaradi podjetja ni vzbujal neprijetne pozornosti nase. Sedež podjetja je v majhnem kraju Rena, ki je oddaljen 2 uri vožnje od Osla.

Krokfjord in Brustad (2011) v svojem članku navajata, da je Breivik 4. maja 2011 kupil 6 ton gnojila, ki ga je shranjeval v garaži kmetije, na kateri je živel v Reni. Soseđa, ki sta živela blizu, sta povedala, da so dostavljali ogromne količine gnojila naravnost v garažo. Kar se jima je sicer zdelo čudno, saj ga ni uporabljal za gnojenje, vendar policije vseeno nista obvestila. Soseđa sta dejala, da ni bil kaj prida kmet, saj ni nikoli obdeloval zemlje ali kosil trave. Enostavno ni počel nobenih opravil, ki bi jih kot lastnik kmetije in agrokulturnega podjetja moral opravljati.

Breivik v svojem manifestu trdi, da je marca 2011 v neki poljski trgovini kupil 300 g natrijevega nitrita, namenjenega izdelavi bombne varovalke. Prav tako je v majhnem vroclavskem podjetju, ki deluje preko internetnih naročil, kupil 100 kg kemikalij. Vse to je opravil legalno. Zaradi sumničenj ga je, kot direktorja podjetja Breivik Geofarm, izprašala poljska Agencija za notranjo varnost. Svoje skrbi so kasneje posredovali norveški obveščevalni službi, ki ni reagirala, ker se jim to ni zdelo relevantno.

Otok Utøya je za svoj strašljiv napad verjetno izbral prav zaradi izoliranosti otoka, da je tako lahko povečal število žrtev. Težje kot je priti do prostora napada, dlje lahko napad traja. Dobro je premislil tudi, kako bo zavedel policijo. Če ne bi bilo bombnega napada v središču Osla, s katerim je bila norveška policija zaposlena, bi lahko pomoč hitreje prišla do Utøye in število žrtev bi bilo manjše.

Polijska akcija

Bombni napad v Oslu, ki je zavedel policijo in vse sile poslal v predel mesta, kjer stojijo vladne stavbe, se je zgodil ob 15.25 uri, bomba pa je bila nameščena v belem kombiniranem vozilu znamke Volkswagen. Umrlo je 8 ljudi, najmanj 209 je bilo ranjenih. Priča napada je poklicala policijo in podala opis osumljenca, vendar so ta opis posredovali policistom na terenu šele po 20 minutah.

Problemi s transportom na Utoyo, kjer se je zgodila naslednja tragedija, v kateri je umrlo 69 ljudi, so še bolj zapletli policijsko akcijo. Transportni problemi, ki so vključevali pomanjkanje helikopterjev in ladjo, ki jim je potonila, so bili krivi, da je norveška policija potrebovala 1 uro po začetku napada na Utoyi, preden je aretirala Andersa Breivika. Zaradi sumov, da je policija ukrepala prepočasi, so objavili potek akcije in s tem obrazložili, zakaj je akcija potekala tako, kot je.

Prvi strel je odjeknil ob 17.22, prvi klic na pomoč pa so na lokalni policijski postaji Norde Buskerud prejeli ob 17.27. Oslovska policija je informacijo o klicu prejela 1 minuto kasneje. Zaradi pomanjkanja primernih helikopterjev so se morali 45 km peljati z avtomobili, preden so lahko oboroženi zajeli otok Utoya. Prve enote so pričele prečkanje jezera Tyrifjorden ob 18.03, na otok pa so prispele ob 18.25. Reševanje se je dodatno zapletlo, ko je ena izmed ladij začela toniti, ker je bila premajhna in preslaba, da bi lahko zdržala težo policistov in njihove opreme. Protiteroristične enote so se zbrale na zbirni točki ob 18.09, a so morale počakati nekaj minut za prost čoln, ki bi jih lahko odpeljal do otoka. Tudi te so na otok prispele ob 18.25. Ob prihodu na otok so Breivika aretirali v 2 minutah, torej je bil aretiran ob 18.27. Upiral se ni, saj je bilo število policistov na otoku preveliko. Pred tem je Breivik vsaj dvakrat poklical policijo, da bi se predal, in sicer ob 18.01 in 18.26, vmes pa še vseeno nadaljeval svoj pokol po otoku.

Tabela 5: Časovni prikaz policijske akcije

15.25	V Oslu odjekne bomba. Priča pokliče policijo.
15.45	Opis osumljenca je posredovan policistom na terenu.

17.22	Na Utoyi je izstreljen prvi strel.
17.27	Policijska postaja Norde Buskerud prejme prvi klic na pomoč.
17.28	Klic je posredovan policijski postaji v Oslu.
18.01	Breivik prvič pokliče policijo z namenom predaje.
18.03	Policiisti prispejo do jezera Tyrifjorden.
18.09	Protiteroristične enote prispejo do jezera.
18.25	Izkrcanje policijskih in protiterorističnih enot na Utoyi.
18.26	Breivik drugič pokliče policijo z namenom predaje.
18.27	Breivik je aretiran.

Prvi, ki je prepoznal strele in se s svojim lastnim čolnom odpeljal na otok, je bil nemški turist, ki je stanoval na celini nasproti Utoye. Takoj, ko je videl nemočne otroke v vodi, jim je začel podajati rešilne jopiče in jih peljal na varno. Na otok in nazaj se je peljal štirikrat ali petkrat in s tem rešil 30 ljudi. Kasneje ga je policija prosila naj odneha. Poročen par, ki je dopustoval v bližini, je rešil še okrog 40 ljudi. Prebivalec bližnjega mesta je rešil še več 10 ljudi iz vode. Od tistih, ki so plavali stran od otoka, da bi si rešili življenje, so jih kar 150 rešili prostovoljci, ki so se znašli ob pravem mestu na pravem času.

Vseeno obstajajo polemike o pripravljenosti policije v izrednem stanju, pod katerega spadajo tudi teroristični napadi. Policija bi lahko hitreje in bolje reagirala, še posebej, če bi imela primerna transportna sredstva. Problem pri transportu policije s čolni na otok Utoya je bil, po našem mnenju, splošna panika. Čim hitreje so želeli odpeljati policiste na kraj dogodka, niso pa preverili in vzeli v obzir osnovnih omejitev, kot je nosilnost čolna. Po drugi strani so glede na oddaljenost kraja od Osla, prišli tja hitro in disciplinirano. Kakšna bi bila reakcija na tak dogodek v Sloveniji? Po pogovoru z upokojenim kriminalistom Tonetom Vidovičem smo prišli do nekaterih ugotovitev, ki bodo predstavljeni kasneje v diplomski nalogi.

Razpoložljiva literatura

Razpoložljive tiskane literature ni veliko. Večinoma smo se morali zanašati na internetne vire, pri katerih je nujno potrebno paziti, da so izbrani podatki realni, pravi in preverljivi. Potrebno je izluščiti raziskavi pomembne podatke. Še najbolj so v pomoč intervjuji, ki smo jih opravili in pogovori, ki so z intervjuvanci potekali po uradnem delu intervjuja. Tudi sami so predlagali nekaj literature, še posebno podpolkovnik Robert Klinar, ki je svetoval pregled zakonika Republike Slovenije in njegove naloge, ki jo je napisal na Fakulteti za družbene vede.

1 METODA

1.1 Opis metode

Kot metodo raziskovanja smo izbrali intervju, ker se je zdel najprimernejši za raziskavo pri tako majhnem vzorcu, kot smo ga uporabili v diplomski nalogi, saj smo intervju izvedli s 5 osebami. Uporabili smo strukturirani tip intervjuja. Pri tem tipu so vprašanja vnaprej postavljena in predvidena, kar nam je olajšalo primerjavo odgovorov.

Trije intervjuji so bili izpeljani osebno. Med pogovorom z intervjuvanci smo zapisovali odgovore. Vsi odgovori so bili pred objavo poslani intervjuvancem v preverjanje, le-ti pa so zapisano potrdili ali prosili za popravke. Dva intervjuja sta bila opravljena preko elektronske pošte, kjer sta lahko intervjuvanca sama zapisala svoje odgovore in ideje, po želji pa sta lahko odgovore tudi podrobneje obrazložila. Težko je opredeliti, kateri način je bil boljši oziroma kateri primernejši, saj smo pri obeh prišli do zelo dobrih in odkritih odgovorov. Potrebno je omeniti, da dajejo osebni intervjuji možnost priti tudi do nekaterih drugih podatkov, pomembnih za diplomsko nalogo.

Deskriptivno metodo smo uporabili za opisovanje in preučevanje pridobljenih rezultatov raziskave. Rezultate smo celostno predstavili in jih komentirali, metoda nam je pomagala tudi pri lažji preglednosti rezultatov.

1.2 Opis vzorca raziskave

Natančnost in zanesljivost ugotovitev je v veliki meri odvisna tudi od načina, kako se je izbral vzorec. Vzorčenje je izbira manjšega števila enot iz statistične množice. To manjšo število enot predstavljajo posamezniki določenih ciljnih skupin, ki jih bomo raziskovali. Z osnovnim načelom vzorčenja in z relativno majhnim številom izbranih statističnih enot je možno dobiti dokaj realno sliko o proučevani statistični množici. Vzorec naše raziskave je majhen. Intervju smo opravili s 5 posamezniki, vsak je bil predstavnik svoje stroke. Čeprav smo pridobili njihova osebna mnenja, lahko trdimo, da nekatera predstavljajo tudi mnenja širše množice, ki jo predstavljajo.

1.3 Opis poteka celotne raziskave

Intervjuvali smo 5 posameznikov: civilista, policista, politika, vojaka in strokovnjaka za terorizem. V nadaljevanju bodo njihovi odgovori predstavljeni in komentirani. Pri izbiri civilista ni bilo večjih težav. Izbrali smo upokojenega rezervnega častnika iz slovenske vojske. S politikom so bili manjši problemi. Njegovi odgovori so bili namreč preveč splošni, saj je odgovoril na vsa vprašanja hkrati. A smo po določenem času dobili potrebne odgovore, ki smo jih lahko uporabili v diplomski nalogi. Po premisleku smo se odločili, da za intervju poprosimo upokojenega kriminalista na celjski policijski postaji. Delo kriminalista je opravljal kar 20 let. Od samega začetka je spremljal dogajanje na Norveškem po napadu Breivika v Oslu in na Utoyi. Do predstavnika slovenske vojske in do strokovnjaka za terorizem ni bilo tako enostavno priti. Najprej je bilo potrebno poslati prošnjo za intervju na Kadetnico Maribor, kjer na Poveljstvu za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje podajo mnenje. Podali so pozitivno mnenje in nam predlagali intervju s podpolkovnikom Robertom Klinarjem in dr. Denisom Čaletom, ki je strokovnjak za terorizem, pod pogojem, da jim osnutek diplomske naloge dostavimo v pregled. Po opravljenih intervjujih smo odgovore obdelali in le-te poslali vsem v pregled. Po njihovi odobritvi smo jih lahko uporabili v diplomski nalogi.

Vsakemu smo postavili enakih 6 vprašanj, saj je tako lažje primerjati rezultate.

Vprašanja so bila naslednja:

- Ali mislite, da se lahko takšen napad zgodi tudi v Sloveniji? Zakaj?
- Ali mislite, da bi v Sloveniji lahko takšen napad pred izvršitvijo že preprečili? Zakaj?
- Ali mislite, da so slovenski policisti in vojaki v teoriji pripravljene pravilno reagirati na takšen napad? Zakaj?
- Ali mislite, da so slovenski policisti in vojaki v praksi pripravljene pravilno reagirati na takšen napad? Zakaj?
- Ali mislite, da je pripravljenost slovenske policije in vojske (teoretična in praktična) primerljiva s pripravljenostjo policije v drugih evropskih državah (npr. Norveška)?
- Ali mislite, da imajo slovenski policisti in vojaki dovolj opreme za reakcijo na takšen napad? (Pod to spadajo tudi transportna sredstva, saj bi na Norveškem v primeru, da bi imeli dovolj helikopterjev, lahko hitreje prišli na mesto napadov.)

1.4 Določitev ciljev in namena raziskave ter hipoteze

Namen raziskave je pridobiti mnenja 5 posameznikov z različno izobrazbo o tem, kako je slovenska policija pripravljena na napad, ki se je zgodil v Oslu in na Utoyi v juliju leta 2011. Zanima nas, kakšna bi bila njihova reakcija in ali bi se lahko takšen napad preprečil.

Cilji diplomskega dela so sledeči:

- predstavitev načrtovanja napadov,
- predstavitev izpeljave napadov,
- predstavitev policijske akcije in reševalne akcije ranjencev,
- predstavitev mnenja intervjuvanih posameznikov o pripravljenosti slovenske policije na takšen napad,
- razprava o odgovorih intervjuvancev.

Tezi:

- Za izvedbo odziva na kakršenkoli napad je potrebno močno logistično zaledje.
- Ne glede na teoretično pripravljenost vojske in policije na odzive v terorističnih napadih oboji praktično niso dovolj pripravljeni.

2 REZULTATI

2.1 Opis rezultatov raziskave

CIVILIST

- Ime, priimek: Bogdan Kumperger – gradbeni tehnik, upokojen rezervni častnik poročnik.

1. Ali mislite, da se lahko takšen napad zgodi tudi v Sloveniji? Zakaj?
»Tak napad se lahko zgodi kjerkoli, tudi v Sloveniji. Takšni napadi so povezani z vse bolj napeto politično situacijo v svetu in z vse slabšim življenjskim standardom ljudi. Za to se vedno išče nekega krivca. Na »krivca« pa ljudje različno reagirajo. V skrajnih primerih pride do terorističnih napadov.«

2. Ali mislite, da bi v Sloveniji lahko takšen napad pred izvršitvijo že preprečili? Zakaj?
»Tak napad se da preprečiti z nadzorom notranje-obveščevalnih služb nad organizacijami in posamezniki, ki izkazujejo rasistične težnje, skrajne politične poglede in prepričanja. Vsekakor tu obveščevalne službe odigrajo veliko vlogo.«

3. Ali mislite, da so slovenski policisti in vojaki v teoriji pripravljeni pravilno reagirati na takšen napad? Zakaj?

»V teoriji so sigurno pripravljeni pravilno odreagirati. To jim nalaga že njihovo izobraževanje in njihova služba sama. Prav tako je v svetu dovolj primerov, iz katerih se lahko učijo.«

4. Ali mislite, da so slovenski policisti in vojaki v praksi pripravljeni pravilno reagirati na takšen napad? Zakaj?

»Težko komentiram, ali so v praksi pripravljene pravilno odreagirati. Na eni strani imamo vaje in simulacije, na drugi strani pa resnične okoliščine, ki nastanejo ob takšnem napadu. Ti dve stvari sta si popolnoma različni. Sigurno bi reagirali z vsem svojim znanjem in usposobljenostjo, vprašanje kasnejše analize pa bi bilo, ali je bila reakcija 100 % pravilna.«

5. Ali mislite, da je pripravljenost slovenske policije in vojske (teoretična in praktična) primerljiva s pripravljenostjo policije v drugih evropskih državah (npr. Norveška)?

»Pripravljenost slovenske policije je primerljiva s pripravljenostjo policije v drugih evropskih državah. To dokazujejo tudi razne skupne vaje, ki se izvajajo.«

6. Ali mislite, da imajo slovenski policisti in vojaki dovolj opreme za reakcijo na takšen napad? (Pod to spadajo tudi transportna sredstva, saj bi na Norveškem v primeru, da bi imeli dovolj helikopterjev, lahko hitreje prišli na mesto napadov.)

»Tako slovenska policija kot vojska imata dovolj opreme. Predvsem specialne enote policije in vojske so dobro opremljene. Tako s transportnimi sredstvi kot tudi z ostalo opremo.«

POLICIST

- Ime, priimek: Anton Vidovič – 20 let kriminalist in 11 let policist v uniformi (trenutno upokojen).

1. Ali mislite, da se lahko takšen napad zgodi tudi v Sloveniji? Zakaj?

»Da, takšna dejanja se lahko zgodijo v vseh državah. So posamezniki, ki načrtujejo določena dejanja, za katere vedo samo oni.«

2. Ali mislite, da bi v Sloveniji lahko takšen napad pred izvršitvijo že preprečili? Zakaj?

»Da, takšen napad bi lahko preprečili. Preprečili bi ga z dobrim informativnim in preventivnim delovanjem policije na terenu pri vsakdanjem delu.«

3. Ali mislite, da so slovenski policisti in vojaki v teoriji in praksi pripravljene pravilno reagirati na takšen napad? Zakaj?

»Da, slovenski policisti so pripravljene v teoriji in praksi, da reagirajo na takšen napad.«

4. Ali mislite, da je pripravljenost slovenske policije in vojske (teoretična in praktična) primerljiva s pripravljenostjo policije v drugih evropskih državah (npr. Norveška)?

»Da, slovenska policija je teoretično in praktično primerljiva z ostalimi evropskimi državami, saj se izobražuje na različnih specialnostih po vsej Evropi in tudi širše, v ZDA.«

5. Ali mislite, da imajo slovenski policisti in vojaki dovolj opreme za reakcijo na takšen napad? (Pod to spadajo tudi transportna sredstva, saj bi na Norveškem v primeru, da bi imeli dovolj helikopterjev, lahko hitreje prišli na mesto napadov.)

»Da, slovenska policija ima dobro opremo za reševanje takšnega primera. (Problem je, da z vso to opremo ni v stalni pripravljenosti z vsemi razpoložljivimi sredstvi, da bi odreagirala v trenutku.)«

POLITIK

- Ime, priimek: Borut Cink – nekdanji podpredsednik stranke LDS, predsednik Mlade liberalne demokracije.

1. Ali mislite, da se lahko takšen napad zgodi tudi v Sloveniji? Zakaj?

»V teoriji bi se takšen napad lahko storil tudi pri nas. Tako natančno načrtovane napade posameznikov, ki prej niso imeli kriminalne preteklosti, je verjetno težko ali pa celo nemogoče preprečiti, dokler je varovanje zasebnosti na visoki ravni.«

2. Ali mislite, da bi v Sloveniji lahko takšen napad pred izvršitvijo že preprečili? Zakaj?

»Mislim, da se ga ne bi dalo preprečiti zaradi razlogov, ki sem jih navedel že pri prejšnjem vprašanju. Represivni aparat države ne deluje (vsaj upam, da ne) tako, da bi stalno nadzoroval vsakega državljana, kaj počne. Posameznik, ki v svojem življenju ni prišel v navzkriž z zakonom oziroma represivnimi organi, verjetno ni zanimiv za nadzor, obstaja pa možnost, da se takšen posameznik po letih »normalnega« delovanja v družbi izkaže, kot v primeri Breivika, za hladnokrvnega morilca.«

3. Ali mislite, da so slovenski policisti v teoriji pripravljene pravilno reagirati na takšen napad? Zakaj?

»Kolikor poznam slovensko policijo verjamem, da so pripravljene na pravilno reagiranje ob takšnem napadu. Vse dosedanje večje akcije slovenske policije kažejo, da so naši policisti visoko usposobljeni in sposobni, zato nimam razloga, da ne bi zaupal v njihovo uspešno posredovanje ob takšnem napadu.«

4. Ali mislite, da so slovenski policisti v praksi pripravljene pravilno reagirati na takšen napad? Zakaj?

»Da. Zaupam v slovensko policijo in verjamem, da je na enaki ali boljši stopnji pripravljenosti kot policije drugih evropskih držav. Ekscesno situacijo, takšno kot se je zgodila na Norveškem, je po mojem razumevanju delovanja varnostnih organov zelo težko preprečiti. Pomembno pa je, da se ustrezni organi odzovejo hitro in učinkovito. Slovenska policija ob različnih priložnostih kaže, da je visoka usposobljena. Verjamem, da bi slovenski varnostni organi ustrezno reagirali tudi ob ekscesnih situacijah, za katere pa upam, da se pri nas ne bodo nikoli zgodile.«

5. Ali mislite, da je pripravljenost slovenske policije (teoretična in praktična) primerljiva s pripravljenostjo policije v drugih evropskih državah (npr. Norveška)?

»Žal ne poznam pripravljenosti in usposobljenosti policij drugih evropskih držav. Glede na to, da je Slovenija aktivno vključena v številne mednarodne organizacije, pobude in akcije verjamem, da so tako naši policisti kot tudi drugi predstavniki slovenskih organov in institucij primerljivo usposobljeni za delo, ki ga opravljajo.«

6. Ali mislite, da imajo slovenski policisti in vojaki dovolj opreme za reakcijo na takšen napad? (Pod to spadajo tudi transportna sredstva, saj bi na Norveškem v primeru, da bi imeli dovolj helikopterjev, lahko hitreje prišli na mesto napadov.)

»Opremljenosti slovenske policije ne poznam dovolj dobro, da bi lahko odgovoril na to vprašanje.«

VOJAK

- Ime, priimek: podpolkovnik Robert Klinar – poveljnik 17. bataljona vojaške policije.

1. Ali mislite, da se lahko takšen napad zgodi tudi v Sloveniji? Zakaj?

»Večji oboroženi spopadi, vojna ali teroristični napad, ki bi lahko ogrozil varnost Republike Slovenije, so v bližnji prihodnosti malo verjetni. Republika Slovenija kot članica Evropske unije in zveze NATO je trenutno od groženj relativno oddaljena, saj so trenutna konfliktna žarišča na območju bližnjega vzhoda preveč izrazita. Navedena verjetnost temelji na oceni relativnega varnega okolja evropske regije kot celote.

Glede na ocene ogroženosti, ki so vezane na več virov, lahko ugotovimo, da je Slovenija relativno varno okolje, saj zasedamo 5. mesto med državami srednje Evrope po varnosti.

Kljub temu, da RS ni potencialno ogrožena, ni mogoče trditi, da do terorističnega napada v RS ne bo prišlo, oziroma se le-ta lahko zgodi tudi v RS. Zavedati se je potrebno, da terorizem ni nov pojav v Evropi, iz česar sledi, da je Slovenija kot članica EU in zveze NATO prav tako lahko cilj oziroma tarča napadov skrajnežev. Zaradi globalizacije in nepredvidljivosti delovanja terorističnih organizacij je napade v naprej nemogoče napovedati kot tudi v celoti preprečiti.«

2. Ali mislite, da bi v Sloveniji lahko takšen napad pred izvršitvijo že preprečili? Zakaj?

»Če vse strukture ne izvajajo elementov izmenjave obveščevalnih podatkov, je takšen napad težko preprečiti. Priti do sredstev za izvedbo napada pa ne predstavlja nikakršne ovire. Problem terorizma je dejanska nezmožnost (oziroma relativno majhna možnost) pravočasnega odkrivanja, preprečevanje in postopanje služb po dejanju.

Ko govorimo o odkrivanju, je le-to oteženo zaradi tega, ker je sodoben terorizem globalen in povsem nepredvidljiv. Novodobni terorizem zaznamuje predvsem organiziranost in notranja povezljivost.

Slovenija aktivno izvaja preventivne naloge protiterorističnega delovanja in s tem preprečuje in odvrta grožnje terorističnega napada. Protiteroristični ukrepi obsegajo zbiranje in izmenjavo obveščevalnih podatkov, varnost pripadnikov in enot, varovanje

infrastrukture, aktivno sodelovanje v načrtovanju kriznega upravljanja, taktične ukrepe za obvladovanje terorističnih incidentov in druge varnostne ukrepe.

Slovenija kot država v svoji zgodovini še ni bila tarča napada, vendar pa je kljub temu mogoče na primerih evropskih držav sklepati, da tovrstnih napadov ni mogoče v celoti preprečiti oziroma jih ni mogoče predhodno napovedati.«

3. Ali mislite, da so slovenski policisti in vojaki v teoriji pripravljeni pravilno reagirati na takšen napad? Zakaj?

»Da. Slovenski policisti in vojaki Slovenske vojske so teoretično ustrezno usposobljeni in seznanjeni z načini delovanja terorističnih organizacij in prav tako o postopkih v primeru dogodka. Slovenska vojska upošteva cilje, načela, politiko in strategijo delovanja v boju proti terorizmu. SV sodeluje v boju proti terorizmu v skladu z zakonodajo in usmeritvami Vlade Republike Slovenije. Prav tako aktivno sodeluje pri izvajanju protiterorističnih ukrepov (usposobljene enote za protiteroristično delovanje (ESD, 17. BVP, skupina za razminiranje itd.)).«

4. Ali mislite, da so slovenski policisti v praksi pripravljeni pravilno reagirati na takšen napad? Zakaj?

»Tudi v praksi je slovenska vojska pripravljena za ta element ogrožanja in bi pravilno odreagirali, saj se za to usposablja in tudi preverja. Slovenska vojska je sposobna izvajati podporo v primeru napada z določenimi sredstvi in moštvom, prav tako pa je sposobna aktivno sodelovati pri zoperstavljanju terorizmu (usposobljene enote SV (17. BVP, ESD itd.)). Seveda vse le na predlog vlade.

Vojaška policija ima izdelane postopkovnike in izurjeno moštvo za protibombno in protiteroristično delovanje. Vojaška policija v območju odgovornosti izvaja vse glavne elemente protiterorizma: protiteroristične ukrepe, odpravo posledic terorizma in boj proti terorizmu.

Za navedeno delovanje ima vojaška policija tudi ustrezno zakonsko podlago, in sicer v določenih ZObr, ki v 66. členu določa, da VP opravlja varnostne in protiteroristične

preglede, preglede prevoznih sredstev, prtljage ter objektov in njihovih okolišev, ki so posebnega pomena za obrambo.«

5. Ali mislite, da je pripravljenost slovenske policije in vojske (teoretična in praktična) primerljiva s pripravljenostjo policije v drugih evropskih državah (npr. Norveška)?
»Menimo, da je slovenska vojska povsem primerljiva (tako praktično kot teoretično) z drugimi državami območja EU. Skupine za delovanje na področju protibombnega in protiterorističnega delovanja so povsem primerljivo opremljene in izurjene v primerjavi s katerokoli državo EU.«

6. Ali mislite, da imajo slovenski policisti in vojaki dovolj opreme za reakcijo na takšen napad? (Pod to spadajo tudi transportna sredstva, saj bi na Norveškem v primeru, da bi imeli dovolj helikopterjev, lahko hitreje prišli na mesto napadov.)
»Odgovor je lahko pritrdilen ali pa nikalen, kar je seveda odvisno od razsežnosti, velikosti napada ali zapletenosti razmer (prostora, kjer bi se to zgodilo). Če pogledamo primer napada na dvojčka v ZDA seveda, slovenska vojska in policija materialno in kadrovske niso sposobne zagotoviti vseh potrebnih resursov. V tovrstnih primerih se izkoriščajo resursi celotne države.

Dejstvo je, da je SV, kar se tiče transportnih sredstev in opreme povsem samozadostna oziroma jih ima dovolj. Enako je, ko govorimo o možnostih premikov lastnih enot, vojaških oseb. Menimo, da je imela dovolj sredstev tudi Norveška v primeru napada na otoku (problem je bil v obveščanju, odzivu pristojnih organov in v končni fazi v koordinaciji nalog organov, ki so posredovali na kraju poboja).

V norveškem primeru so bili odzivni časi zanimivi. Protiteroristična skupina je imela eno uro pred napadom vaje po istem scenariju. Bili so na kupu, z vso opremo, ljudmi, sredstvi ... Odziv na napad bi bil iz tega vidika dokaj hiter, hitrejši, kot je bil.

Časi odzivnosti so bili dokaj hitri glede na to, da niso vedeli, kam se je napadalec napotil. Drugi elementi so se podrli. Tu je posebej treba omeniti transport in čoln, ki se jim je zaradi preobremenjenosti potopil. Način odzivnosti bi bil tudi pri nas daljši. V delovnem času bi bil kratek, izven

delovnega časa pa bi bil odzivni čas nekaj normalnega. Odzivni časi temeljijo na oceni ogroženosti.

Vojaška policija in policija močno sodelujeta na področju protiterorizma. Za tovrstne naloge se skupaj usposablja, izmenjuje izkušnje in sodeluje pri kupovanju opreme. Ravno zato, ker kupujejo enako opremo, si le-to lahko posojajo, če pride do okvar.

Od 2001 do 2010 je slovenska vojska zelo spremljala razvoj protiteroristične opreme. Policija ima pomanjkljivosti pri opremljanju za horizontalni premik, kjer bi jim slovenska vojska lahko pomagala (blindirana vozila, oklepni transporterji, primer s talci, ugrabitve, barikada na višjih objektih). Slovenska vojska in policija izvajata skupna usposabljanja. Pod to spada nasilno vstopanje v objekte, taktike premikov in izvajanje protiterorističnih nalog v objektih, varovanje oseb ... Med sabo se dobro poznajo in si na takšen način lahko pomagajo.

Zaradi obširnega usposabljanja je usposobljenega kadra zelo malo. To je visoko vreden kader, v katerega se vlaga veliko denarja za izobraževanje, usposabljanje in opremljanje. Iz tega vidika sledi vprašanje, ali bi bilo potrebno zakonske okvire spremeniti na način, da bi manjše skupine v določenih službah opravili skupno. Vprašanje elitizma, ki ga vsaka služba želi zase, konec koncev pa izvedljivost ni takšna, kot jo država potrebuje.

Velik problem je recesija – pri opremljanju, transportnih sredstvih ... Na dolgi rok se lahko to kaže kot slabost, zato je potrebno urediti zakonske ureditve, da je možno skupaj izvajati reakcijo na napade.«

STROKOVNJAK ZA TERORIZEM

- Ime, priimek: doc. dr. Denis Čaleta – strokovnjak za terorizem in varnostna vprašanja.

1. Ali mislite, da se lahko takšen napad zgodi tudi v Sloveniji? Zakaj?
»Terorizem ne pozna meja. Primer Norveške je tipičen in jasen prikaz, da so države, ki so zaznavane kot varne, vseeno obremenjene z grožnjami, ki jih vzpodbudi okolje. Slovenija nikakor ni izvzeta. Od organov varnosti pričakujemo, da se ustrezno

pripravijo na možnost takšne grožnje. Slovenija lahko predstavlja tudi logistično bazo za napad v kateri drugi državi. Teze, da v Sloveniji terorizmu ni potrebno posvečati večje pozornosti lahko ovržemo. Celoten spekter organov nacionalne varnosti mora biti pripravljen – vojaki, gasilci, obveščevalno-varnostne službe ...«

2. Ali mislite, da bi v Sloveniji lahko takšen napad pred izvršitvijo že preprečili? Zakaj?
»Vedno je dilema, kako preprečiti tveganje in grožnjo, kjer je že v samem začetku nekdo korak pred vami. Tukaj je zelo pomembna vloga obveščevalno-varnostnih služb. Podatki se morajo izmenjavati na mednarodni ravni. Nacionalni organi so omejeni s predpisi, terorizem pa lažje prehaja med mejami. Sodelovanje in zaupanje je potrebno pripeljati do take mere, da se najbolj delikatne informacije v trenutku izmenjajo. Mednarodni vzvodi, kot sta npr. Evropska Unija in NATO, pripomorejo k le-temu. Drugi indikatorji: spremljanje blaga, ki ga lahko uporabljamo za dvojne namene; surovine, ki se uporabljajo v kmetijstvu in gospodarstvu, se lahko uporabljajo tudi pri izdelavi eksplozivnih teles.

Hipotetično smo uspešni samo tako, da presežemo birokratske mere znotraj varnostnega sistema, da se sistem analizira konstantno. Če smo tu uspešni, smo pri prepreki terorizma že tudi uspešni. Popolne varnosti pa ni. To so vse samo koraki k približku večje stopnje varnosti.«

3. Ali mislite, da so slovenski policisti in vojaki v teoriji pripravljeni pravilno reagirati na takšen napad? Zakaj?

»Po teoretičnih izhodiščih imamo v Sloveniji to zadovoljivo urejeno. Evalvacije na področju Evropske Unije so to jasno dokazale.«

4. Ali mislite, da so slovenski policisti in vojaki v praksi pripravljeni pravilno reagirati na takšen napad? Zakaj?

»Množica teh načrtov prinaša prenormiranost in preveč kompleksno načrtovanje, ki pušča praznine. Praktičnih vaj, kjer bi to preverjali, je premalo. Finančna kriza je kriva, da se vse racionalizira. In dilema za prakso prinaša še več tveganj, kar ni dobro. Organe, ki jih nismo poznali pri delovanju proti terorizmu (SV), je potrebno aktivno vključiti,

analizirati vse resurse, ki jih lahko pridobimo pri tem in celovito pristopiti k vprašanju sodelovanja slovenske vojske pri delovanju proti terorizmu.«

5. Ali mislite, da je pripravljenost slovenske policije in vojske (teoretična in praktična) primerljiva s pripravljenostjo policije v drugih evropskih državah (npr. Norveška)?

»Organi so ustrezno pripravljeni. Praksa jim prinaša v realni situaciji tudi negativne stvari. Bogata Norveška je v logistiki, ki je najbolj povezana s finančnimi sredstvi, padla. Logistika jim je onemogočila dosti hitro reagiranje. Tudi v Sloveniji moramo imeti zagotovljene resurse. Ni sprejemljivo deliti organe na sposobnosti in resurse, ampak je potrebno to celovito pogledati na nacionalni ravni (kaj lahko kdo ponudi), saj živimo v kompleksni družbi, kjer smo odvisni od resursov (elektrika, transport, delovanje ...).

Analiza terorističnih delovanj v Evropi v zadnjem desetletju je pokazala, da so bili cilji napadov infrastrukturni objekti. Težko jih je obvladovati zaradi razvejanosti. Operativna in akademska raven pa bi morale iti z roko v roki zaradi boljšega varovanja infrastrukturnih objektov, ki so nujni za delovanje družbe.

Tukaj je potrebno poudariti, da je tisti, ki se uči iz izkušenj drugih, pameten, tisti, ki se uči iz lastnih napak, pa neumen. Izkušnje lahko dajo jasen odgovor, v katero smer je potrebno peljati proti terorizmu. Čakati na lastne izkušnje je neodgovorno do davkoplačevalcev.«

6. Ali mislite, da imajo slovenski policisti in vojaki dovolj opreme za reakcijo na takšen napad? (Pod to spadajo tudi transportna sredstva, saj bi na Norveškem v primeru, da bi imeli dovolj helikopterjev, lahko hitreje prišli na mesto napadov.)

»Resursov je dovolj, problem je, da ne znamo stopiti čez ozke interese posameznih organov in težko damo resurse za pomoč drugim sistemom. Vsaka sekunda je lahko usodna. Poglejmo na ukrepe celovito, z nacionalnega stališča. Nikoli ne bo dovolj denarja za popolno logistično pripravljenost in resurse. Koordinacija uporabe resursov je pa preslaba.«

Za lažjo predstavitev lahko v razpredelnicah povzamemo vsa mnenja. To je seveda zelo kratek povzetek mnenj in se ne more povsem primerjati z odgovori, ki so nam jih podali

civilist Bogdan Kumperger, politik Borut Cink, policist Anton Vidovič, vojak podpolkovnik Robert Klinar in strokovnjak za terorizem doc. dr. Denis Čaleta.

Tabela 6: Povzetek mnenj intervjuvancev 1

1. Ali mislite, da se lahko takšen napad zgodi tudi v Sloveniji?	
Civilist	Da. Kjerkoli na svetu.
Politik	Da.
Policist	Da.
Vojak	Malo verjetno.
Strokovnjak	Da.

Tabela 7: Povzetek mnenj intervjuvancev 2

2. Ali mislite, da bi lahko v Sloveniji takšen napad pred izvršitvijo že preprečili?	
Civilist	Da.
Politik	Ne.
Policist	Da.
Vojak	Težko.
Strokovnjak	Težko.

Tabela 8: Povzetek mnenj intervjuvancev 3

3. Ali mislite, da so slovenski policisti in vojaki v teoriji pripravljeni pravilno reagirati na takšen napad?	
Civilist	Da.
Politik	Da.
Policist	Da.
Vojak	Da.
Strokovnjak	Da.

Tabela 9: Povzetek mnenj intervjuvancev 4

4. Ali mislite, da so slovenski policisti in vojaki v praksi pripravljeni pravilno reagirati na takšen napad?	
Civilist	Težko komentiram. Vaje in realnost sta dva različna pojma.

Politik	Da.
Policist	Da.
Vojak	Da.
Strokovnjak	Težko komentiram. Zaradi finančne krize je vaj premalo.

Tabela 10: Povzetek mnenj intervjuvancev 5

5. Ali mislite, da je pripravljenost slovenske policije in vojske primerljiva s pripravljenostjo enot v drugih evropskih državah?	
Civilist	Da.
Politik	Ne vem.
Policist	Da.
Vojak	Da.
Strokovnjak	Da.

Tabela 11: Povzetek mnenj intervjuvancev 6

6. Ali mislite, da imajo slovenski policisti in vojaki dovolj opreme za reakcijo na takšen napad?	
Civilist	Da.
Politik	Ne vem.
Policist	Da.
Vojak	Odvisno od razsežnosti napada.
Strokovnjak	Da.

2.2 Razprava

Začeli smo s vprašanjem, ali se lahko takšen napad zgodi tudi v Sloveniji. Do takšnega napada lahko pride kjerkoli na svetu. Razlogov je veliko, vseh pa se ne da naštetih, saj nikoli ne moremo vedeti, kaj se dogaja v glavah posameznikov, ki bi takšne napade izvedli. Seveda je večja verjetnost, da pride do terorističnega napada nekje, kjer ljudje niso zadovoljni z vlado in vodenjem države, s svojim socialnim standardom, kjer obstajajo religiozni konflikti ali politični konflikti. Tudi zaradi vsesplošne krize, ki sedaj vlada svetu, lahko pride do terorističnega napada. Slovenija je trenutno oddaljena od

konfliktnih žarišč. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 27/2010, v nadaljevanju ReSNV-1) o kriznih žariščih piše takole: »Republika Slovenija se kot članica evroatlantskih integracij in drugih mednarodnih organizacij sooča z geografsko bolj oddaljenimi regionalnimi kriznimi žarišči. Razširitev oboroženih spopadov s teh kriznih žarišč na Republiko Slovenijo je malo verjetna, večja pa je verjetnost vpliva teh spopadov na območje Jugovzhodne Evrope.« To potrjuje mnenje, da je trenutna ogroženost Slovenije za teroristične napade razmeroma nizka.

Z naslednjim vprašanjem, ki smo ga zastavili intervjuvancem, smo želeli njihovo mnenje o tem, ali bi lahko v Sloveniji takšen napad pred izvršitvijo že preprečili. Če pogledamo na to vprašanje splošno, kot na kakršenkoli teroristični napad, je to zelo težko. Nikoli ne moremo vedeti, kaj načrtujejo posamezniki. Če pa se osredotočimo na napad na Norveškem, bi verjetno lahko takšen napad preprečili. Res je, da je Breivik prišel do orožja legalno, vendar bi bilo potrebno vsakega posameznika, ki ima orožje in licenco za uporabo orožja, preveriti. Preveriti je potrebno preteklost, nagnjenja, razmišljanje ... Psihični testi bi bili več kot priporočljivi. Pri takšnih testih bi Breivik verjetno težko skrnil svoje skrajno desničarsko politično nagnjenje in preziranje vlade, ki je takrat vodila Norveško. Prav tako pa je potrebno posameznika preverjati tudi kasneje, ko že dobi dovoljenje za nošenje strelskega orožja. Verjetno ne bi bilo sporno preverjanje ljudi z dovoljenjem za orožje, saj lahko predstavljajo nevarnost družbi. Ko je Breivik ustanovil firmo, s katero je lahko na legalni način pridobival gnojila, iz katerih je kasneje naredil eksploziv, bi ga tudi morali preveriti. Kot prvo, je potrebno preveriti vsakega posameznika, ki se ukvarja s potencialno nevarnimi snovmi. Potrebno bi bilo spremljati Breivikovo delo, saj je naročeval velike količine gnojila, ki ga ni uporabljal. Vsaj ne za gnojenje, kot bi ga moral. Naslednja zanimivost je ta, da je na internetu, na nekem spletnem forumu zapisal strah vzbujajoči komentar, kjer zaničuje vse »ne bele« rase, prav tako izraža tudi močno nestrinjanje s takratno premierko Norveške, njenim načinom dela in vodenjem države. Takrat so administratorji tega foruma obvestili oblasti. Ali so oblasti prijavo vzele resno in ali so reagirali, ne vemo, vendar učinka očitno ni bilo. Če bi ga takrat preverili, bi lahko odkrili marsikaj. Se pravi, če bi notranje-obveščevalne službe v tistem trenutku reagirale pravilno, obstaja verjetnost, da do napada ne bi prišlo. Iz tega lahko povzamemo, da lahko ob dobrem delu notranje-obveščevalnih služb, s preventivnim delom policistov na terenu in s

preverjanjem posameznikov, ki bi lahko ogrožali družbo, preprečimo teroristični napad. Vendar lahko to trdimo le za ta specifičen primer. V celoti žal ni mogoče popolnoma preprečiti terorističnega napada, še posebno, če ga načrtuje le ena oseba.

Naslednje vprašanje je temeljilo na teoretični pripravljenosti slovenskih policistov in vojakov za reakcijo na takšen napad. Nobenih dvomov ni, da so slovenski policisti in vojaki teoretično pripravljeni na teroristični napad. Slovenija mora kot članica Evropske unije skrbeti za primerno izobraževanje vojakov in policistov. V skladu z zakonodajo Republike Slovenije se slovenski vojaki in policisti izobražujejo in seznanjajo z delovanjem terorističnih organizacij, prav tako se učijo, kako reagirati od takem dogodku.

Sledilo je vprašanje, ali so slovenski policisti in vojaki praktično primerno usposobljeni reagirati na teroristični napad. Tukaj se lahko vprašamo, ali je sploh kdo kdaj popolnoma pripravljen na reakcijo v terorističnem napadu. Ali je človek sposoben trezno reagirati v času panike? Če lahko to dan za dnem počnejo zdravniki na urgencah, kjer je vsaka sekunda kritična, potem lahko tudi od policistov in vojakov pričakujemo, da trezno, pravilno, po predpisih reagirajo v času panike. Pod to seveda spada tudi teroristični napad. Načeloma so pripravljeni na teroristični napad, saj izvajajo vaje in simulacije. Znano je, da ima vojaška policija izdelane postopke in v območju svoje odgovornosti izvaja vse elemente protiterorizma. Največji problem predstavlja dejstvo, da vojaška policija ne sme reagirati, dokler vlada tega ne zahteva od njih. Pri terorističnih napadih, kjer je pomembna vsaka sekunda, je to napaka. Vojska je dobro usposobljena in ima primerno protiteroristično opremo. Če bi lahko takoj reagirali in sodelovali s policisti proti terorizmu, bi bili verjetno rezultati operacije boljši, hitreje bi potekalo reševanje situacije, kot poteka sedaj, ko mora vojska čakati na predlog vlade. Zaradi reševanja takšnih situacij kot je teroristični napad bi bilo potrebno razmisliti o spremembi zakona, kjer bi lahko vojska izjemoma delovala sama.

Ob vprašanju, ali se lahko pripravljenost slovenske vojske in policije primerja s pripravljenostjo vojske in policije drugje po svetu, lahko trdimo, da so naše enote popolnoma primerljive z ostalimi. Naše enote izvajajo skupne vaje z drugimi, se izobražujejo na različnih specialno usmerjenih vajah, so pa tudi povsem primerljivo

opremljene. Poudariti moramo besede doc. dr. Denisa Čaleta, strokovnjaka za terorizem in varnostna vprašanja, ki trdi, da je tisti, ki se uči iz izkušenj drugih, pameten, tisti, ki se uči iz lastnih napak, pa neumen. Čakati na lastne izkušnje je neodgovorno do davkoplačevalcev. Dopišemo lahko, da v ReSNV-1 (Ur. l. RS, št. 27/2010) piše, da Republika Slovenija skladno s svojimi nacionalnimi interesi sodeluje v mednarodnih operacijah in misijah na posameznih kriznih žariščih, s čimer dejavno prispeva k mednarodnemu miru, varnosti in stabilnosti. Med temi operacijami Slovenska vojska aktivno sodeluje z drugimi državami, kjer si lahko redno izmenjujejo znanje in izkušnje. Tudi zaradi tega smo lahko prepričani, da je pripravljenost slovenskih organov primerljiva pripravljenosti organov drugje po svetu.

Pogovarjali smo se tudi o tem, ali imajo slovenski policisti in vojaki dovolj opreme za reakcijo na takšen napad. Pod to točko spadajo tudi transportna sredstva. Povod tega vprašanja je bila logistična napaka norveške policije, saj bi v primeru, da bi imeli dovolj razpoložljivih helikopterjev, lahko hitreje prišli na kraj dogodka, prav tako pa vemo, da jim je potonil eden izmed čolnov, ki naj bi jih prepeljal na Utoyo, a so ga preobremenili. Lahko rečemo, da je vse odvisno od razsežnosti napada. V zgodovini je bilo nekaj napadov, kjer bi slovenska policija in vojska potrebovale druge resurse za pomoč – tudi gasilce, civilno zaščito, prostovoljce ... Ne glede na to sta tako slovenska vojska kot slovenska policija dobro opremljeni. Problem je, da z vso opremo nista v stalni pripravljenosti, da bi lahko v trenutku reagirali. Tega seveda ne moremo niti pričakovati, saj Slovenija ne velja za ogroženo državo. V norveškem primeru je prišlo do napak v obveščanju enot, prepozni reakciji pristojnih organov. Prav tako vemo, da je imela protiteroristična skupina eno uro pred napadom skupne vaje, kar pomeni, da so bili vsi na enem mestu z vso opremo in bi lahko veliko hitreje reagirali, kot če bi jih bilo potrebno posebej klicati. Vseeno so reagirali prepočasi, prav zaradi obveščanja pristojnih organov. Pri nas bi bil odzivni čas načeloma podoben njihovemu. Vemo, da je odzivni čas krajši v delovnem času kot izven njega.

Velike polemike obstajajo pri pregledu policijske akcije, ki je potekala od prve prijete prijave zaradi bombnega napada in vse do prijema storilca. Glede celega poteka policijske akcije smo se še posebej pogovorili z upokojenim kriminalistom Tonetom Vidovičem. Ugotovili smo, da so takšni primeri za vse policije na svetu najtežji. Tudi

same atentate, ki so storjeni s strani fanatičnih posameznikov, je najtežje odkriti. Posameznika, ki se odloči, da bo storil določeno dejanje in je pred tem povsem običajen občan, ki ne kaže znakov atentatorja, je zelo težko prepoznati v bivalnem okolju. Lahko trdimo, da so v splošnem policisti pri nas dovolj pripravljeni za reševanje podobnih primerov, če gledamo tehnično in strokovno usposobljene ekipe. Slovenska policija ima na nivoju države dobro izurjeno in opremljeno specialno enoto, kjer so zares izbrani posamezniki glede fizičnega in psihičnega stanja. Prav tako ima na regijskem nivoju posebne enote policije za interventne primere. Kriminalistična policija ima MKO enoto (mobilni kriminalistični oddelki), ki delujejo po celi Sloveniji. To so večinoma civilne enote z dobro opremo za delovanje in dobro usposobljenimi posamezniki na vseh področjih dela v posebnih pogojih in dogodkih policije. Ravno te enote imajo dobro mrežo informatorjev, preko katerih dobivajo najrazličnejše informacije glede stanja kriminalitet na celotnem območju Slovenije. Slovenski prostor je majhen in je vsak cilj hitro dosegljiv, bodisi po zraku bodisi po cesti. Na morju imamo dobra plovila, ki lahko hitro ukrepajo na celotni obali Slovenije. Vendar zahteva prihod vseh teh enot na določen kraj določen čas.

Za pravočasno odkrivanje takšnih primerov je zelo pomembno preventivno in informativno delo policije. Policija mora biti prisotna preko raznih služb policije na terenu in zbiranja najrazličnejših informacij od občanov. Kriminalistična policija, ki ima dobro mrežo informatorjev, bi lahko odkrila posameznika s podobni nameni.

Breiviku podobnim bi se po vsej verjetnosti zalomilo že pri samem začetku, saj obstajajo pri nas zelo strogi predpisi glede nabave orožja. A se da preko raznih strelskih društev in lovstva na legalen način pridobiti idealno orožje za tako krvavi dogodek. Z dobrim preventivnim in informativnim delovanjem bi lahko bil odkrit takšen posameznik, ki bi nabavljal enormne količine streliva za orožje. Prav tako bi lahko bil prepoznan pri nabavi velikih količin umetnih gnojil, ki so idealna za izdelavo zelo močnih eksplozivnih teles.

V primeru Breivik je bil prvi bombni napad dovolj močan signal, da ima policija opravka z ekstremistom. Takoj po prvem napadu bi morala policija usmeriti vse sile, da bi izsledila napadalca. Vendar je težko, ko že pride do napada, zavarovati celotno

območje države. Seveda bi bilo pri nas to lažje, saj je na območju celotne države že izdelan načrt blokadnih točk glede na dogodek.

V Sloveniji poznamo primer, ko je prišel na naše območje oborožen neznanec in je streljal na policijsko patroljo ter zbežal s kraja. Na ogledu kraja streljanja so bili najdeni tulci streliva, ki se ne uporabljajo množično pri najrazličnejših orožjih. Šlo je za posebno močno vojaško strelivo, ki se po konvencionalnem načelu vojskovanja ne uporablja. Pri teh ugotovitvah je bilo jasno, da ima slovenska policija opravka z nevarnim posameznikom, ki je pripravljen uporabiti to orožje proti komurkoli, ki bi mu preprečil njegove cilje. V tem primeru je policija uporabila vse razpoložljive enote in sredstva, da je izsledila in tudi prijela storilca. Ker je ta posameznik prišel iz druge države nekdanje Jugoslavije, z informativnim delovanjem slovenska policija ni mogla predhodno prepoznati takšnega posameznika.

Če na kratko povzamemo, lahko takšnega posameznika v našem okolju odkrijemo le z dobrim preventivnim in informativnim delovanjem. Nekako mora policija s svojim delovanjem na terenu usmeriti ljudi, da so pozorni na določena vedenja posameznikov, ki niso vsakdanja, in s tem preprečijo anonimnost takšnih posameznikov.

Glede časa prihoda policije na kraj po eni uri, bi lahko komentirali, da je bil glede na število prispelih policistov na kraj dogodka zadovoljiv. Če bi se nekaj podobnega dogajalo pri nas, recimo na blejskem otoku, bi bil verjetno čas podoben ali pa daljši. Lokalni policisti oziroma morebiti patrolja 2 ali 4 policistov bi bila na kraju oziroma na obrežju jezera v nekaj minutah. A bi bili s svojim patroljnim čolnom lahka tarča za tako oboroženega in nevarnega posameznika na majhnem otoku oziroma okoli njega. V tem primeru bi morali počakati okrepiteve specialne enote in drugih enot policije. Specialna enota ima sedež v Ljubljani in bi s svojo opremo in čolnom potrebovala dobro uro, da bi prišla na kraj dogodka. Če bi se to dogajalo nekje na območju Lendave, bi bil ta čas bistveno daljši. Tudi prihod s helikopterjem potrebuje svoj čas; da se vkrcata specialna enota, da vzleti z Letališča Jožeta Pučnika v Ljubljani in odleti na sam kraj. Lokalni policisti bi lahko opravili le širšo blokado območja. To bi zagotovo trajalo kakšno uro ali več. Na sami policijski postaji Bled je bistveno premalo zaposlenih v službi ob morebitnih takšnih dogodkih, da bi lahko sami rešili takšen primer. Da so se na

Norveškem potopili zaradi prevelikega števila policistov v čolnu, je v tem primeru očitno kriv posameznik, ki upravlja s čolnom. V takšnih primerih je zelo pomemben vodja, ki odgovarja za posamezna dejanja in postopke.

Da se je Breivik predal, ker je bilo veliko število policistov, je dovolj dober podatek, da je policija delala dobro in hitro pripeljala zadostno število policistov na kraj. Če ne bi imeli težav s helikopterji, bi bil ta čas nedvomno bistveno krajši.

Vseeno je potrebno ponovno poudariti, da do tega pokola po vsej verjetnosti ne bi prišlo, če bi obveščevalne službe in policija s svojim preventivnim in informativnim delom vnaprej odkrile storilca. Ko pride do takšnega dogodka, je uspeh odvisen od pripravljenosti policije. Storilec je v izredni prednosti pred policijo, če ima veliko streliva in težko orožje, saj lahko v zelo kratkem času naredi grozovito škodo.

Po pogovoru s podpolkovnikom Robertom Klinarjem smo prišli do naslednjih ugotovitev. Glede na to, da je Slovenija članica Evropske unije in zveze NATO, da zasedamo 5. mesto med državami srednje Evrope po varnosti in da so konfliktna žarišča trenutno usmerjena na bližnji vzhod, se nam trenutno res ni treba bati, da bi bila Slovenija ogrožena s strani terorističnih napadov. Res je, da lahko pride do terorističnega napada kjerkoli in kadarkoli, vendar je zaradi zgoraj naštetih razlogov to malo verjetno. Podpolkovnik Klinar je povedal, da Zakon o obrambi vojaški policiji kot edini enoti Slovenske vojske zelo natančno določa območje njihove odgovornosti. Zakon o obrambi (Ur. l. RS, št. 103/2004-UPB1, v nadaljevanju ZObr) v 67. členu pravi, da pravice in pooblastila vojaška policija uporablja le:

- v objektih in okoliših, ki so posebnega pomena za obrambo,
- na območju tabora, če je enota ali zavod izven vojašnice in
- zoper vojaške osebe (kjerkoli).

Ker je ZObr v svojih določilih glede pristojnosti zelo eksakten, jo seveda glede reakcij na teroristične napade na območju Republike Slovenije do neke mere omejuje oziroma ji daje pravice delovanja na območju, kot to določa 67. člen ZObr.

Vojaška policija izvaja 3 oblike boja proti terorizmu:

- preventivne protiteroristične ukrepe,
- odprava posledic terorizma in
- boj proti terorizmu.

Vojaška policija poleg ostalih nalog, ki izhajajo iz določil 66. člena (pravice in pooblastila vojaške policije), opravlja tudi varnostne in protiteroristične preglede, preglede prevoznih sredstev, prtljage ter objektov in njihovih okolišev, ki so posebnega pomena za obrambo.

Republika Slovenija in Slovenska vojska sta sprejeli več dokumentov, ki opredeljujejo področje varnosti Republike Slovenije, kot tudi ukrepe zoperstavljanja virom ogrožanja nacionalne varnosti, med katere spada tudi terorizem. Slovenska vojska je poleg teh dokumentov sprejela tudi več pomembnejših aktov zveze NATO, ki govorijo o ukrepih zoperstavljanja terorizmu. Slovenska vojska je vključena tudi v Svet za nacionalno varnost, kjer je načelnik Generalštaba Slovenske vojske član Sveta, vpeta pa je tudi v nacionalno-varnostni sistem.

Med pomembnejše dokumente, ki sta jih sprejeli Republika Slovenija in Slovenska vojska spadajo:

- resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije,
- ZObr,
- doktrina Slovenske vojske.

Za navedeno delovanje ima vojaška policija ustrezno zakonsko podlago, in sicer v določilih ZObr, ki v 66. členu določa, da VP opravlja varnostne in protiteroristične preglede, preglede prevoznih sredstev, prtljage ter objektov in njihovih okolišev, ki so posebnega pomena za obrambo. Žal ugotovimo, da Slovenska vojska ne more sama ukrepati v primeru terorističnega napada, ampak mora počakati na ukaz iz generalštaba. Potovanje ukazov lahko včasih traja dlje, kot bi želeli. Čeprav imajo popolno opremo za reševanje terorističnih groženj in napadov, morajo v pripravljenosti čakati na »zeleno luč«. Medtem ko lahko policija reagira takoj, četudi nimajo takšne opreme, kot jo ima

vojska. Vseeno lahko povemo, da sta tako slovenska policija kot tudi slovenska vojska teoretično dobro pripravljena in ustrezno usposobljeni za reagiranje na teroristični napad.

Poznamo več specialnih enot, ki se ukvarjajo z bojem proti terorizmu. Med te sodijo vojaške enote za specialno delovanje, enote vojaške policije in specialne enote policije. Sodelovanje vseh teh enot, zlasti sodelovanje policije in vojske je ključnega pomena. Nosilec boja proti terorizmu je policija s posebnimi policijskimi enotami.

Izkušnje držav, ki so se že srečale s terorizmom, nakazujejo, da so bile zaradi omejenih zmoglosti primorane v boj proti terorizmu slej kot prej vključiti tudi oborožene sile. Klinar (2007, str. 84) predlaga, da bi se ustanovil organ vodenja in poveljevanja, ki bi operativno vodil specialno delovanje v Republiki Sloveniji. Ta organ bi sestavljali stalni predstavniki vojaških in policijskih enot za specialno delovanje ter organi za povezavo iz Slovenske obveščevalno-varnostne agencije, Obveščevalno-varnostne službe, Ministrstva za zunanje zadeve in Ministrstva za notranje zadeve.

Njegova pristojnost bi bila:

- vladi svetovati pravilno uporabo enot za specialno delovanje;
- koordinirati specialna delovanja z drugimi delovanji pri zaščiti nacionalnih interesov doma in v tujini;
- enotam za specialno delovanje zagotavljati vso potrebno podporo za delovanje; – skrbeti za razvoj enot za specialno delovanje.

Za dosego predlaganega stanja bi bilo potrebno izvesti naslednje korake oziroma dejavnosti znotraj nacionalno-varnostnega sistema:

- v prvi vrsti je treba prilagoditi zakonodajo novim virom ogrožanja in spreminjajoči se situaciji v svetu;
- pripadnike enot je treba usposobiti v razumevanju in izvajanju postopkov, ki jih uporabljajo pri svojem delu – navzkrižno usposabljanje;
- omogočiti je treba začasne prehode zaposlenih med strukturami in tako formirati skupino »oficirjev« za zvezo;
- v največji možni meri je treba poenotiti informacijsko komunikacijsko opremo

oziroma doseči njeno medsebojno povezljivost;

- ob poenotenju informacijsko komunikacijske opreme je smiselno upoštevati pridobljene izkušnje delovanja enot in poenotiti oziroma doseči medsebojno povezljivost tudi glede oborožitve in drugih materialno-tehničnih sredstev;
- predstavnikom zakonodajne in izvršne oblasti je treba na vseh ravneh dopovedati pomembnost tovrstnega delovanja z namenom razumevanja vloge in pomena enot pri zagotavljanju nacionalne varnosti.

Lisa Kaati iz Raziskovalnega inštituta švedskega obrambnega ministrstva je 9 let delala raziskavo o teroristih, imenovanih volki samotarji. V nadaljevanju bom predstavila njene ugotovitve.

Definicija: Terorist, ki ga definiramo, kot volka samotarja (»lone wolf terrorist«), je oseba, ki deluje samostojno; ne deluje z nobeno organizacijo in tudi ne sprejema ukazov katerekoli teroristične organizacije.

Volk samotar je lahko kdorkoli. Posebne fizične ali psihične lastnosti, ki bi jih lahko pripisali takšnim teroristom, ne obstajajo, zato jih je nemogoče opaziti že na prvi pogled. Obstajajo 3 velike prepreke pri odkrivanju volka samotarja. Prva prepreka je ta, da takšni vrsti teroristov ni potrebno komunicirati z večjimi terorističnimi organizacijami, saj vse opravijo sami. Druga prepreka je ta, da ima vsak drugačno ozadje oziroma preteklost. Prav tako ima vsak drugačne namene in motivacijo. Lahko simpatizirajo z ekstremističnimi gibanji, nikakor pa z njimi ne sodelujejo. Tretji problem, ki ga najdemo pri takšni vrsti teroristov, je, da je težko ločiti med tistimi, ki imajo namen terorističnega delovanja in tistimi, ki imajo samo ekstremistično razmišljanje, a se sicer držijo zakonov.

Nekaj pa je le podobnosti med njimi. Če pogledamo njihovo preteklost, je bila večina od njih brez očetov, lahko so imeli težave z drogo, bili so ekstremisti. Pod ekstremno lahko tukaj smatramo različne vidike. Po navadi so to politični ali verski ekstremisti. Po večini so ti teroristi aktivni v različnih organizacijah ali njihovi simpatizerji, veliko pa jih tudi spiše svoje manifeste. Proces radikalizacije je ena izmed skupnih točk vseh

takšnih teroristov. Proces radikalizacije je obdobje v posameznikovem življenju, ko ta postane še bolj ekstremen oziroma, kot že ime samo pove, radikalen. Primeri takšnih obdobji v posameznikovem življenju so lahko izolacija, prestop v drugo vero, potovanje v države, kjer so kakršnikoli konflikti ... Obstajajo tudi dogodki, ki lahko vplivajo na posameznikova dejanja oziroma na uresničitev njihovih terorističnih napadov. To so lahko volitve, kraljevi dogodki, politične krize, naravne katastrofe ...

Purg (1997, str. 16) povezuje mednarodni terorizem, med drugim z različnimi političnimi dogodki, interesi in osebnostmi. Tako je med drugimi povezan:

- s spremembami v oblastnih strukturah, povezanimi s terorizmom oziroma bojem proti njemu; v tej zvezi so znani mnogi primeri zamenjav, tudi ministrov, zaradi neučinkovitega boja proti terorizmu;
- z velikimi mednarodnimi športnimi prireditvami in različnimi drugimi velikimi srečanji ljudi; s pomenom prvih smo se soočili zlasti po dogodkih na olimpijadi v Muenchnu leta 1972 pa vse do eksplozije bombe na olimpijadi v Atlanti; za izvajanje terorističnih akcij so zanimiva razna velika zborovanja (politični shodi, večje kulturne prireditve in drugo), poleg tega so za te zanimivi tudi shodi ljudi ob obisku pomembnejših svetovnih državnikov oziroma verskih voditeljev, pri čemer so z vidika terorizma posebej zanimivi primeri, ko varnostne razmere ne omogočajo popolnega varovanja obiskov teh osebnosti (npr. na območju kriznih žarišč) oziroma v primerih, ko bi imela kakršnakoli teroristična akcija še posebej velik odziv;
- z volitvami, ko lahko teroristična dejanja ali dejavnosti boja proti terorizmu pomembno vplivajo na potek ali rezultat volitev;
- s spreminjanjem zakonodaje s tega področja (praviloma gre za spremembe v smeri ostrejših ukrepov za boj proti terorizmu);
- z notranjepolitičnimi in zunanjepolitičnimi odnosi;
- s problemom kršenja suverenosti;

- s spremembami nacionalno-varnostnega sistema, ko se ustanovljajo nove enote za boj proti terorizmu oziroma se spreminjajo naloge obstoječih subjektov tega sistema;
- s spremembami v vsebini in načinih sodelovanja med varnostnimi in obveščevalnimi službami v boju proti mednarodnemu terorizmu;
- in drugim.

Lisa Kaati definira cikel terorističnega načrtovanja, ki je tudi skupen takšnim teroristom. Cikel je sestavljen iz 7 faz. Pri 1. fazi terorist naredi širši izbor tarče napada, kjer izbira informacije o tarči iz različnih virov. Te informacije so lahko zelo splošne, najdemo jih lahko na internetu ali v časopisu. V 2. fazi terorist preuči zbrane informacije. Ta faza je lahko kratka, lahko pa traja tudi po več let. V 3. fazi si terorist izbere specifično tarčo napada. V 4. fazi se izvaja nadzor nad tarčo, hkrati se načrtuje sam napad. V 5. fazi terorist izvaja vaje za napad, kjer si izboljšuje možnosti za uspeh. Šesta faza je faza načrtovanja, kjer so verjetnosti za uspeh velike. Sedma, zaključna faza, je faza za načrtovanje pobega, ki je po navadi dobro naučen in treniran razen pri samomorilskih napadih. Pri tej fazi je pomemben tudi velik izkoristek napada, kar pomeni, da mora napad dobiti dobro medijsko odmevnost.

Najbolj znani teroristi, ki so bili volki samotarji:

- Timothy Mcveigh je leta 1995 v tovornjak nastavil bombo v Oklahoma City. Ubil je 167 ljudi, ranil jih je več kot 800.
- Ted Kaczynski je med letoma 1978 in 1995 podtikal ali po pošti pošiljal bombe. Ubil je 3 ljudi, 23 jih je ranil.
- James von Brunn je leta 2009 v Spominskem muzeju holokavsta v ZDA med streljanjem ubil varnostnika.
- John Ausonius je med avgustom 1991 in januarjem 1992 na Švedskem ustrelil 11 ljudi, od teh 1 ubil.

- Anders Behring Breivik je med svojim terorističnim pohodom ubil 77 ljudi, več jih je ranil.

Kot je že bilo omenjeno, je bil volk samotar tudi Breivik. Iz te raziskave lahko potegnemo kar nekaj vzporednic z njim. Breivik je vso načrtovanje opravil sam, brez pomoči drugih, tudi brez kakšne teroristične organizacije. Simpatiziral je z ekstremističnim gibanjem, in sicer z neonacističnim gibanjem. Imel je tudi fobijo pred islamisti. Volki samotarji naj bi imeli podobno preteklost. Omenili smo, da naj bi bili vsi brez očeta, imeli naj bi težave z drogo, bili naj bi ekstremisti in večina naj bi jih napisala tudi manifest. Po raziskavi Breivikovega življenja smo z lahkoto ugotovili podobnosti. Ko je bil star le 1 leto, sta se ločila starša. Oba sta se ponovno poročila, oče se je preselil v Francijo, on pa je ostal v mamini oskrbi. Ko je bil star 4 leta, sta 2 različna psihiatra podala mnenje, da je duševno moten. Kasneje so ugotovili, da trpi za shizofrenijo in narcisoidnostjo. Mati naj bi ga zlorabljala, tako psihično kot fizično, vendar to ni bilo nikoli dokazano. V najstniških letih je postal upornik. Pridružil se je hip hop tolpi v Oslu in grafitiral. Grafitiranje ga je odneslo celo tako daleč, da je pri 16 letih dobil kazen. Od takrat nima več stikov z očetom. Ali je bil to razlog ali ne, ni jasno. Izgubil je stike z najboljšimi prijatelji, saj so ga le-ti izključili iz tolpe. Lahko trdimo, da se je takrat začel njegov proces radikalizacije, in sicer z izoliranostjo od družbe. Omenimo lahko tudi, da je obsojal svoje starše, ker sta simpatizirala z norveško delavsko stranko. Napad na Utoyi pa se je zgodil ravno med počitniškim taborom za otroke, ki ga je organizirala norveška delavska stranka.

Že od mladostniških let se vidi njegova narcisoidnost. Veliko je dvigoval uteži, saj mu je bilo zelo pomembno, da izgleda velik in močan. Pri dvajsetih je imel celo lepotno operacijo. Popraviti naj bi si dal nos, brado in čelo. Posebnih težav z drogo ni imel, je pa jemal steroide, ki so mu pomagali pri njegovi želji močnega izgleda. Da je bil ekstremist, smo že velikokrat omenili, zato se v ta del njegovega življenja ne bomo ponovno spuščali. Moramo pa omeniti, da je, kot veliko drugih volkov samotarjev, spisal svoj manifest, ki ga je objavil na dan napadov. Poslal ga je namreč na več kot 30 elektronskih naslovov uro in pol pred eksplozijo bombe v Oslu.

Prav tako lahko njegovo načrtovanje terorističnih napadov povežemo s ciklom terorističnega načrtovanja. Napad je načrtoval kar 9 let. Vse od nakupov orožja, ki so se mu najprej ponesrečili, izdelovanja bomb, tarče ... Na Utوي mu ni uspelo priti do svoje tarče, norveške premierke Gro Harlem Bruntland, zato je postrelil otroke, ki so bili udeleženci tabora norveške delavske stranke. Samega pobega ni načrtoval. Pravzaprav je kar sam poklical policijo, da bi se predal, in to kar dvakrat. Medijski izkoristek napada je bil zanj odličen, saj poleg napada na World Trade Center leta 2001, ni bilo terorističnega napada, ki bi bil medijsko tako odmeven kot njegov morilski pohod.

ZAKLJUČEK

Namen te diplomske naloge je bila študija napada v Oslu in na Utوي 22. julija 2011 in ugotovitev, kako bi policisti in vojaki v Sloveniji reagirali na takšen napad. Da smo lahko prišli do uporabnih rezultatov, smo opravili intervjuje s 5 različnimi prebivalci Republike Slovenije – s civilistom Bogdanom Kumpergerjem, politikom Borutom Cinkom, policistom Antonom Vidovičem, vojakom podpolkovnikom Robertom Klinarjem in strokovnjakom za terorizem doc. dr. Denisom Čaleta.

Cilji diplomske naloge so bili doseženi:

- predstavitev načrtovanja napadov,
- predstavitev izpeljave napadov,
- predstavitev policijske akcije,
- predstavitev mnenja intervjuvanih posameznikov o pripravljenosti slovenske policije na takšen napad,
- razprava o rezultatih intervjujev.

Prvi cilj smo dosegli s tem, da smo predstavili načrtovanje napadov. Od samega začetka, ko je Breivik o tem še samo razmišljal, pa do izpeljave. Omenjene so bile Breivikove težake z nakupom orožja na Češkem in kako je kasneje prišel do orožja povsem legalno, in sicer je z dovoljenjem za lov kupil puško na Norveškem. Kasneje je ustanovil podjetje Geofarm, preko katerega je lahko kupoval velike količine gnojila. Gnojilo je kasneje uporabil za izdelavo eksploziva.

Naslednji cilj naloge je bil predstavitev izpeljave napadov. Najprej je podstavil bombo v kombinirano vozilo v predel mesta, kjer se nahajajo vladne stavbe. S tem je zavedel policiste, da je lahko nadaljeval svoj morilski pohod. Odpravil se je na otok Utoya, kjer so ravno takrat dopustovali otroci v poletnem taboru, ki so ga organizirali laboristi Norveške. Njegova tarča je bila takratna premierka Norveške Gro Harlem Brundtland. Ker je že odšla z otoka, preden je on prišel, se je začel izživljati nad otroki. Napad je trajal, dokler niso na otok prispeli policisti.

Zelo podrobno je bila predstavljena celotna policijska akcija, kar je bil tudi naslednji cilj diplomske naloge. Po eksploziji bombe v oslovskem predelu mesta z vladnimi stavbami so policisti najprej reagirali tam. Ko so izvedeli za dogajanje na Utoyi, so se odpravili proti otoku, vendar so se morali, zaradi pomanjkanja helikopterjev, tja odpeljati z avtomobili, kar jim je podaljšalo potovalni čas za približno pol ure. Preden so lahko prišli do otoka, so se morali vkrcati še na ladje in eno ladjo celo preveč naložili, zaradi česar je med potjo začela toniti. Policiste na tisti ladji so morali kasneje prepeljati na otok z drugo ladjo. Ob prihodu na otok so Breivika aretirali v pičlih 2 minutah, saj se je krivec predal kar sam.

Naslednji cilj je bil izčrpno predstavljen. To so bila mnenja intervjuvancev o pripravljenosti slovenske policije in vojske na takšen napad. Predstavljena so bila mnenja vseh petih intervjuvancev – civilista, politika, policista, vojaka in strokovnjaka za terorizem. Postavili smo jim 6 vprašanj, ki se tičejo slovenske policije, vojske, slučaja terorističnega napada v Sloveniji in pripravljenosti vojske in policije na takšen napad.

V nadaljevanju smo predstavili še podrobno razpravo o rezultatih intervjujev ter lastno mnenje, ki je temeljilo predvsem na vprašanjih, ki so bila postavljena intervjuvancem in pogovorih, ki so potekali po intervjujih. Dodano je bilo še mnenje o policijski akciji in preslikava te akcije na Slovenijo.

Pred izdelavo te diplomske naloge smo postavili še dve tezi.

- Za izvedbo odziva na kakršenkoli napad je potrebno močno logistično ozadje.

- Ne glede na teoretično pripravljenost vojske in policije na odziv v terorističnih napadih oboji praktično niso dovolj pripravljene.

Prva teza je vsekakor potrjena. Za izvedbo odziva na kakršenkoli napad, ne samo teroristični, je potrebno močno logistično ozadje, podrobno načrtovanje in dobra organizacija. Potrebno je narediti teoretičen načrt odziva na napad, ki ga je potrebno kasneje preizkusiti tudi praktično. To lahko naredimo s posameznimi vajami in simulacijami, vojaki ali policisti pa ukrepajo po prej predpisanih zaporedjih dogodkov. Tako lahko omogočimo pravilno reakcijo na napad tudi v realnih primerih. Brez takšnih priprav ne moremo pričakovati dobre reakcije policistov in vojakov na napad. Nesmiselno bi bilo pričakovati popolnost brez predpriprav.

Drugo tezo lahko v teoriji ovržemo. Po izpeljanih intervjujih v tej diplomski nalogi lahko ugotovimo, da so naši policisti in vojaki dobro pripravljene na reakcijo v terorističnih napadih, saj jim Republika Slovenija omogoča teoretično in praktično izobraževanje. Specialne enote večkrat izvajajo vaje na področju terorizma. Še vedno ne vemo, kako bi dejansko izgledala reakcija na teroristični napad, saj ga v Sloveniji na srečo še nismo imeli.

Potrebno je ponovno poudariti, da po določilih Zakona o obrambi Slovenska vojska ne more odreagirati na napad brez dovoljenja vlade. Če bi lahko spremenili zakon, bi lahko bil odziv krajši, s sodelovanjem vojske in policije pa bi bila sama akcija uspešnejša. Kot smo že ugotovili, poznamo več specialnih enot za boj proti terorizmu. To so vojaške enote za specialno delovanje, enote vojaške policije in specialne enote policije. Sodelovanje vseh teh enot, zlasti sodelovanje policije in vojske, je ključnega pomena. Nosilec boja proti terorizmu je policija s posebnimi policijskimi enotami. Poudarek mora biti na urjenju in izpopolnjevanju posebnih policijskih enot, tudi če sama država ne spada pod teroristično ogrožene države.

LITERATURA

Čaleta, D. (2010). *Oborožene sile in terorizem v luči konfliktov 21. stoletja*. Ljubljana.

- Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje v sodelovanju z Inštitutom za korporativne varnostne študije.
- Ivanuša, T., Podbregar, I., Tušak, M., Pečan, S., Eržen, R., Pintarič, Š., Janša, R., Škrk, D., Osterman, A., Gradišek, A., Gradišek, A. (2008). *Terorizem, jedrska, radiološka, kemična ter biološka obramba*. Ljubljana: Ministrstvo RS za obrambo, Generalštab slovenske vojske.
- Fossati, M. (2005). *Terorizem in teroristi*. Ljubljana. Založba Sophia.
- Purg, A. (1997). *Boj proti mednarodnemu terorizmu*. Ministrstvo za notranje zadeve, Visoka policijsko-varnostna šola. Ljubljana
- Koukal, J. (2011, 26. julij). Breivik missing contacts, otherwise get guns in Prague. *Novinky.cz*. Najdeno 4. Marca 2012, na spletnem naslovu http://translate.google.com/translate?hl=en&ie=UTF8&prev=_t&sl=auto&tl=en&u=http://www.novinky.cz/domaci/240059-breivikovi-chybely-kontakty-jinak-by-v-praze-zbrane-sehnal.html%3Fref%3Dstalo-se
- Purehelp.no – business search engine*. Najdeno 4. marca 2012, na spletnem naslovu <http://www.purehelp.no/company/details/breivikgeofarm/994089269>
- Krokfjord, T., Brustad, L. (23. julij 2011). Breivik bought six tons of fertilizer in May. *Dagbladet.no*. Najdeno 4. marca 2012, na spletnem naslovu <http://www.dagbladet.no/2011/07/23/nyheter/terror/innenriks/17425643/>
- Policija. (b. l.). O policiji. Najdeno 10. septembra 2012 na spletnem naslovu <http://www.policija.si/index.php/o-policiji>
- Slovenska vojska. (b. l.) O Slovenski vojski. Najdeno 10. septembra 2012 na spletnem naslovu <http://www.slovenskavojska.si/o-slovenski-vojski/>
- Postani vojak – vojaška policija*. Najdeno 10. septembra 2012 na spletnem naslovu <http://www.postanivojak.si/index.php?id=107>
- Kazenski zakonik Republike Slovenije. *Uradni list RS št. 63/94-UPB1*.
- Zakon o obrambi. *Uradni list št. 103/2004-UPB1*.
- Zakon o policiji. *Uradni list št. 70/2005-UPB4*.
- Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije. *Uradni list št. 27/2010*.
- Klinar, R. (2007). *Delovanje specializiranih enot slovenske vojske in policije v protiterorističnih nalogah*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Kaati, L. (2011). *Analysis of competing hypothesis for investigating lone wolf terrorist*.

Swedish defence research agency.